

Research Paper

Ethnographic study of lifestyle changes in the urban development process of Izeh (Case study: food and clothing)

Ali Hossein Hosseinzadeh¹, Masoumeh Bagheri^{2*}, Hossein Moltafet³, Sajad Bahmani, Zolfaghar Ahmadi Avendi.

1. Professor of Sociology, Department of Sociology, Faculty of Economics and Social Sciences, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran.

2. Associate Professor of Sociology, Department of Sociology, Faculty of Economics and Social Sciences, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran.

3. Assistant Professor of Sociology, Department of Sociology, Faculty of Economics and Social Sciences, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran.

4. Assistant Professor of Sociology, Department of Sociology, Faculty of Economics and Social Sciences, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran.

5. PhD student in Sociology, Department of Sociology, Faculty of Economics and Social Sciences, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran (Corresponding author).

<https://doi.org/10.22034/scart.2023.62806>

Received: September 27, 2022

Accepted: June 2, 2023

Available online: December 22, 2023

Keywords: Ethnographic study, lifestyle changes, consumerism, Izeh urban development process.

Abstract

Lifestyle is a coherent set of behaviors that is manifested in the form of consumption. During the last four decades, the lifestyle has undergone fundamental changes. The aim of the current research is to study the ethnographic changes in lifestyle (clothing and food) in the process of urban development in Izeh. The research methodology is based on interpretative paradigm. In this regard, in order to answer the research questions and objectives, the ethnographic method was chosen. In this regard, 23 informants who were selected by purposeful sampling were included in the study. Data collection was done by using data collection methods in ethnographic study (observation and in-depth interview). The obtained data were analyzed through Grounded analysis and concepts, sub-categories and main categories were extracted. The findings of the research show that the spontaneous settlement of the nomads and the change of the natural ecosystem to the man-made ecosystem has brought about a change in the lifestyle of the residents in the study area. The change in the ecosystem gradually changed the arrangements for preparing food and the type of clothing, and urbanization as a man-made ecosystem has replaced the behavioral patterns of "individualism" and "consumerism" with the behavioral patterns of "collectivism" and "productivity". Qapu board of nomadic, the implementation of the provisions of the White Revolution, including land reforms, the sending of the Knowledge Corps to rural areas and the nationalization of forests and pastures led to the intensification of rural migrations, the increase of the city population and, consequently, the changes in lifestyle in the studied area.

Hosseinzadeh, A.H., Bagheri M., Moltafet, H., Bahmani, S., & AhmadiAvendi, Z (2024). Ethnographic study of lifestyle changes in the urban development process of Izeh (Case study of food and clothing). *Sociology of Culture and Art*, 5 (4), 73-91.

Corresponding author: Zolfaghar Ahmadi Avendi

Address: Shahid Chamran University, Ahvaz, Iran.

Tell: 09355090889

Email: zahmadiavendi@gmail.com

Extended Abstract

1- Introduction

Food and clothing, as the most basic needs of humans and the most objective symbols of lifestyle, which have maintained their value and importance over the centuries, underwent changes in the shadow of the globalization of the consumption phenomenon. In fact, the food and the type of clothing, which are among the most obvious cultural signs and the most specific ethnic manifestations, were affected by the diffusion phenomenon and received changes. The studied cultural area is Izeh region. Izeh city is one of the cities of Khuzestan province, which was formed by the settlement of nomads. Before the forced resettlement of the nomads, Izeh was the place where the Bakhtiari nomads settled in autumn and winter. With the implementation of the nomadic Qapu board policy in the first Pahlavi period, many nomads were settled in Izeh and the surrounding villages. With the transformation of Izeh into a city in 1337 and the establishment of offices, the implementation of construction programs, land reforms and the nationalization of forests and pastures and the expansion of modern education, the gradual and spontaneous migration of nomads and villagers to the city of Izeh led to The city's population increased from 1,983 people in the 1335 census to 5,115 people in the 1345 census, 10,257 people in the 1355 census, and 46,042 people in the 1365 census (Iran Statistics Center, General Population and Housing Census, 1335, 1345, 1355, 1365). The change in the way of life of the immigrants gradually brought changes in the lifestyle in the areas of food, clothing and other aspects of life. In the current research, lifestyle changes in the field of food preparation and clothing type in Izeh city have been investigated by ethnographic method. Therefore, the questions raised in relation to the purpose of the research are as follows; What changes have been made in the methods of preparing food and the type of clothing in the study area, and how do people understand, mean and interpret these changes? What are the consequences of the implementation of TahatQapu and the White Revolution program in the preparation of food and clothing in the study area and how do people understand, mean and interpret these changes? What role does the formation and expansion of the market play in the provision of food and clothing for the people of the region, and how do people understand, interpret and interpret the role of the market? What changes has the arrival of modern education brought about in the provision of food and clothing for the people of the region, and how do people understand, interpret and interpret these changes?

Hosseinzadeh, A.H., Bagheri M., Moltafet, H., Bahmani, S., & AhmadiAveni, Z (2024). Ethnographic study of lifestyle changes in the urban development process of Izeh (Case study of food and clothing). *Sociology of Culture and Art*, 5 (4), 73-91.

2- Methods

The research methodology is based on the interpretive paradigm. In this regard, in order to answer the research questions and objectives, the ethnographic method was chosen. Ethnographic study includes in-depth interviews and continuous observation of participants in a situation. In this research, purposeful sampling was used to select participants and collect data. Qualitative sampling typically involves selecting a small number of individuals who are selected for their abilities to provide a sample with diverse perspectives and experiences. In this research, 23 people were included in the study using targeted sampling. The interviews with these samples, or in the qualitative term of the informants, continued until the researcher reached the stage of theoretical saturation. Theoretical saturation is a criterion based on which the researcher decides to complete the data collection process (Mohammadpour, 2012: 326). In the current research, the data-based theory analysis method was used to analyze the data. After collecting data using observation and interview techniques and taking notes Analysis and analysis of the data was carried out. The obtained data were analyzed at three levels of open coding, central coding and selective coding, and concepts, sub-categories and main categories were extracted.

3- Results

The findings of the research show that the nomadic board, the implementation of the provisions of the White Revolution, including land reforms, the sending of the Knowledge Corps to rural areas, and the nationalization of forests and pastures led to the intensification of rural migration and the increase in the population of Izeh city. The migration to the city and the change of the natural ecosystem to the man-made ecosystem has brought about a change in the lifestyle of the residents. The change of the ecosystem gradually changed the arrangements for preparing food and the type of clothing, and urbanization as a man-made ecosystem replaced the behavior patterns of "individualism" and "consumerism" with the behavior patterns of "collectivism" and "productivity".

4- Conclusion

After the arrival of the administrations and the implementation of the TathgaQapu program (-۱۳۱۴ ۱۳۱۹), many nomads were settled in Izeh and the surrounding villages, which was the beginning of

their lifestyle changes. With the fall of the first Pahlavi in Shahrivar ۱۳۲۰, some nomads returned to nomadic life and some stayed in the houses they had built, and with the development of the houses, they settled down forever. With the transformation of Izeh into a city in ۱۳۳۷ and the increase in educational and healthcare facilities, it gradually led to the migration of villagers and nomads to Izeh city. The White Revolution and the implementation of land reforms, the sending of the Knowledge Corps, and especially the nationalization of forests and pastures caused a great change in the way of life of the nomads. In fact, during the second Pahlavi period, the implementation of the provisions of the White Revolution as an intensifier of rural migrations led to the spontaneous settlement of nomads. With mechanization, agriculture does not require much labor and has sent the surplus to the city. The construction of production units, including livestock breeding centers and poultry units, increase in food supply stores and variety of products, has raised taste orientation as a basic criterion in food preparation in a modern way. Having facilities such as water, electricity and gas, the popularization of using all kinds of electric and gas-burning appliances for cooking and the formation of a new style kitchen have brought about changes in the way of cooking and consuming food. The increase in the use of mass media such as television and magazines, and the effectiveness of programs such as cooking education, have led residents to prepare food in a modern way. With the migration of villagers and the change of natural habitat to man-made habitat, we are gradually witnessing a decrease in social cohesion, an increase in intercultural communication, and a gradual rejection of traditional culture and values in the new

habitat. The priority of change in behavior compared to change in ideas and beliefs due to the advancement of technology has in turn brought a kind of cultural delay in the region. Scientism and distancing from traditional values, dispersal of kinship groups and dealing with heterogeneous urban groups have been the fields of transformation in culture and traditions. Implementation of the program of land reforms and nationalization of pastures and forests, dispatch of Knowledge Corps, Health Corps, Development and Development Corps and implementation of city improvement programs (planning, asphaltting, electrification and access to piped water and later gas supply) caused fundamental changes in the studied society.

5- Funding

There is no funding support.

6- Authors' contributions

This article is taken from the Phd dissertation of sociology with the title of ethnographic study of lifestyle changes in the processes of nomadic to urban life in Izeh. Dr. Ali hosseinHosseinzadeh and Dr. Masoume Bagheri are involved in this work as the first and second supervisors, respectively, and Dr. Hossein Moltaft and Dr. Sajjad Bahmani as the first and second consultant professors. Zolfaghar Ahmadi Avendi is a Phd student of sociology at Shahid Chamran University.

7- Conflict of interests

The authors declare no conflict of interest.

مقاله پژوهشی

مطالعه مردم‌نگارانه تغییرات سبک زندگی در فرایند توسعه شهری ایذه (بررسی موردی خوراک و پوشاک)

علی حسین حسین‌زاده^۱، معصومه باقری^۲، حسین ملتفت^۳، سجاد بهمنی^۴، ذوالفقار احمدی اوندی^۵

۱. استاد جامعه‌شناسی، گروه جامعه‌شناسی، دانشکده اقتصاد و علوم اجتماعی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران.

۲. دانشیار جامعه‌شناسی، گروه جامعه‌شناسی، دانشکده اقتصاد و علوم اجتماعی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران.

۳. استادیار جامعه‌شناسی، گروه جامعه‌شناسی، دانشکده اقتصاد و علوم اجتماعی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران.

۴. استادیار جامعه‌شناسی، گروه جامعه‌شناسی، دانشکده اقتصاد و علوم اجتماعی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران.

۵. دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی، گروه جامعه‌شناسی، دانشکده اقتصاد و علوم اجتماعی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران (نویسنده مسئول).

 [s://doi.org/10.22034/scart.2023.62806](https://doi.org/10.22034/scart.2023.62806)

چکیده

سبک زندگی، مجموعه منسجمی از رفتارهاست که در قالب مصرف متجلی می‌شود. هدف پژوهش حاضر، مطالعه مردم‌نگارانه تغییرات سبک زندگی (پوشش و غذا) در فرایند توسعه شهری ایذه می‌باشد. در این پژوهش، ۲۳ نفر از مطلعین که بصورت نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شده بودند، وارد مطالعه شدند. با استفاده از روش‌های گردآوری داده‌ها در مطالعه مردم‌نگاری (مشاهده و مصاحبه عمیق) به جمع‌آوری داده‌ها پرداخته شد. داده‌های بدست آمده از طریق تحلیل داده‌بنیاد مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند و مفاهیم، خرده مقوله‌ها و مقوله‌های اصلی استخراج گردیدند. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهند تخته قاپو عشایر، اجرای مفاد انقلاب سفید از جمله اصلاحات ارضی، اعزام سپاه دانش به مناطق روستایی و ملی کردن جنگل‌ها و مراتع موجب تشدید مهاجرت‌های روستایی و افزایش جمعیت شهر ایذه گردید. مهاجرت به شهر و تغییر زیست‌بوم طبیعی به زیست‌بوم انسان‌ساخت، تغییر سبک زندگی ساکنین را به همراه داشته است. تغییر زیست‌بوم، بتدریج تمهیدات تهیه غذا و نوع پوشش را تغییر داد و شهرنشینی به عنوان زیست‌بومی انسان‌ساخت الگوهای رفتاری «فردگرایی» و «مصرف‌گرایی» را جایگزین الگوهای رفتاری «جمع‌گرایی» و «مولد بودن» کرده است. همچنین این یافته‌ها نشان می‌دهند، دگرگونی در فرهنگ و ایستارها، رواج یافتن پوشاک مدرن، ورود آموزش مدرن، گسترش بازار محلی و گسترش مجاری ارتباطی از زمینه‌ها و بسترهای تغییر سبک زندگی در جامعه مورد مطالعه بوده است.

تاریخ دریافت: ۵ مهر ۱۴۰۱

تاریخ پذیرش: ۱۲ خرداد ۱۴۰۲

انتشار آنلاین: ۱ دی ۱۴۰۲

واژه‌های کلیدی: سبک زندگی، مصرف-گرایی، فردگرایی، ایستار، بازار محلی.

استناد: حسین‌زاده، علی حسین؛ باقری، معصومه؛ ملتفت، حسین؛ بهمنی، سجاد و احمدی اوندی، ذوالفقار (۱۴۰۲). مطالعه مردم‌نگارانه تغییرات سبک زندگی در فرایند توسعه شهری ایذه (بررسی موردی: خوراک و پوشاک). *فصلنامه علمی جامعه‌شناسی فرهنگ و هنر*، ۵ (۴)، ۷۳-۹۱.

* نویسنده مسئول: ذوالفقار احمدی اوندی

نشانی: اهواز، دانشگاه شهید چمران اهواز، دانشکده علوم اجتماعی و اقتصاد

تلفن: ۰۹۳۵۵۰۹۰۸۸۹

پست الکترونیکی: zahmadiavendi@gmail.com

۱- مقدمه و بیان مسئله

سبک زندگی مجموعه منسجمی از رفتارهاست که با منطقی درونی به شکلی مشخص با یکدیگر مرتبط شده‌اند به گونه‌ای که می‌توان گروهی از مردم را از گروهی دیگر جدا کرد یا سبک زندگی مشخصی را در میان گروهی از افراد جامعه مشاهده کرد (فاضلی، ۱۳۹۲: ۱۴۶). اصطلاح سبک زندگی، در علوم اجتماعی از دهه ۱۹۳۰ مورد استفاده قرار گرفت، اما برای مدتی تحت‌الشعاع اصطلاحات و مفاهیمی (طبقه اجتماعی و قشربندی اجتماعی) بود که در همان چارچوب مورد استفاده قرار می‌گرفتند، اما در آن زمان مهم‌تر تلقی می‌شدند. اصطلاح سبک زندگی در دهه ۱۹۶۰ به طور قابل توجهی مورد استفاده و بررسی قرار گرفت. در دهه‌ی ۱۹۸۰، اصطلاح سبک زندگی یکی از رایج‌ترین اصطلاحات در زبان انگلیسی بود (شارلامانوف و پترسکا، ۲۰۱۹: ۲۵). علت این که سبک زندگی به طور قابل توجهی در دهه مذکور مورد توجه پژوهشگران علوم اجتماعی و دیگر رشته‌ها قرار گرفت این بود که از دهه‌ی ۱۹۸۰ فرایند جهانی شدن با اتکا بر انقلاب اطلاعاتی توانست پراکنش عناصر چرخه تولید، توزیع و مصرف را بر الگوهای پساوردیستی مدیریت کند و این امکان را به وجود آورد که کالاهایی با ابعاد جهانی تولید شوند. چندین بخش بزرگ تولید کالاهای انبوه صنعتی هدف گرفته شدند؛ غذا، پوشاک، رسانه‌ها، سکس و... که هر کدام شامل بلافصل‌ترین و ضروری‌ترین نیازهای انسانی می‌شدند. بر اساس فرایند گسترده کالایی شدن و تولید انبوه، کالاهای الگویی هر یک از این شاخه‌ها آغاز شد؛ غذای سریع (مک‌دونالد)، شلوار لی، فیلم‌ها و سریال‌های هالیوود و موج گسترده پورنوگرافی و فحشا (فکوهی، ۱۳۸۵، ۳۹۱). غذا و پوشاک بخش ضروری و اساسی فرهنگ در جامعه بشری می‌باشند و به عنوان یک کنش فرهنگی معنادار بر روابط اجتماعی و انتقال فرهنگ تاکید دارند و نه تنها هویت فردی بلکه لایه‌های مختلف ساختارهای جامعه را نیز آشکار می‌کنند. می‌توان گفت هیچ زندگی بدون خوراک و پوشاک وجود ندارد. خوراک و پوشاک نه تنها یک نیاز فیزیکی بلکه یک نیاز اجتماعی ضروری محسوب می‌شوند. در این رابطه، مالینوفسکی نیازها یا تمایلات جنسی، گرسنگی، تشنگی و حفاظت از خود را از نیازهای اساسی‌داند که جنبه جهانی دارند و افراد برای برآوردن آن‌ها از ابزارهای مختلفی استفاده می‌کنند (مالینوفسکی، ۱۹۶۱: ۷۷)، اما نوع غذا، پوشش، تنوع، آماده سازی و باورهای مربوط به آن‌ها از جامعه‌ای به جامعه دیگر متفاوت است. غذا و پوشاک به عنوان اساسی‌ترین نیازهای انسان‌ها و عینی‌ترین نمادهای سبک زندگی که با گذشت قرن‌ها ارزش و اهمیت خود را حفظ کرده‌اند، در سایه جهانی شدن پدیده مصرف دستخوش تغییراتی شدند. در واقع غذا و نوع پوشش که از بارزترین نشانه‌های فرهنگی و مشخص‌ترین مظاهر قومی هستند متأثر از پدیده اشاعه، پذیرای تغییراتی شدند. حوزه فرهنگی مورد مطالعه، منطقه ایزه می‌باشد. شهر ایزه از جمله شهرهای استان خوزستان است که بر اثر اسکان عشایر شکل گرفته است. تا پیش از اسکان اجباری عشایر، ایزه محل قشلاق عشایر بختیاری بود که در پاییز و زمستان در آن سکنی می‌گزیدند. با اجرای سیاست تخته قاپو عشایر در دوره پهلوی اول، عشایر بسیاری در ایزه و روستاهای حومه اسکان داده شدند. با تبدیل ایزه به شهرستان در سال ۱۳۳۷ و استقرار ادارات، اجرای برنامه‌های عمرانی، اصلاحات ارضی و ملی شدن جنگل‌ها و مراتع و گسترش آموزش مدرن، مهاجرت تدریجی و خودجوش عشایر و روستاییان به شهر ایزه را به همراه داشت به گونه‌ای که جمعیت شهر از ۱۹۸۳ نفر در سرشماری ۱۳۳۵ به ۵۱۱۵ نفر در سرشماری ۱۳۴۵، ۱۰۲۵۷ نفر در سرشماری ۱۳۵۵ و ۴۶۰۴۲ نفر در سرشماری ۱۳۶۵ (مرکز آمار ایران، سرشماری عمومی نفوس و مسکن، ۱۳۳۵، ۱۳۴۵، ۱۳۵۵، ۱۳۶۵). تغییر شیوه زیست مهاجرین بتدریج تغییرات سبک زندگی را در حوزه‌های غذا، پوشش و سایر ابعاد زندگی به همراه داشت. در پژوهش حاضر با روش مردمنگاری تغییرات سبک زندگی در حوزه تمهیدات تهیه غذا و نوع پوشش در شهر ایزه مورد بررسی قرار گرفته است. بنابراین، سوالات مطرح در رابطه با هدف پژوهش به شرح ذیل می‌باشند؛ چه تغییراتی در شیوه‌های تدارک غذا و نوع پوشش در منطقه مورد مطالعه ایجاد شده و مردم این تغییرات را چگونه درک، معنا و تفسیر می‌کنند؟ اجرای برنامه تخته قاپو و انقلاب سفید چه پیامدهایی در تمهیدات تدارک خوراک و پوشاک در منطقه مورد مطالعه به همراه داشته و مردم این تغییرات را چگونه درک، معنا و تفسیر می‌کنند؟ و گسترش بازار چه نقشی در تمهیدات تدارک خوراک و پوشاک مردم منطقه داشته و مردم نقش بازار را چگونه درک، معنا و تفسیر می‌کنند؟ ورود آموزش مدرن چه تغییراتی در تدارک خوراک و پوشاک مردم منطقه بوجود آورده و مردم این تغییرات را چگونه درک، معنا و تفسیر می‌کنند؟

پیشینه پژوهش

۱-۲: پیشینه تجربی

ودادهیر و همکاران (۱۳۹۳) در مقاله‌ای با عنوان «نظام غذایی بومی - سنتی: پژوهشی مردم‌شناختی در میان قوم لکدر مناطق روستایی و عشایری استان لرستان» که با روش مردم‌نگاری انجام شده بود چنین نتیجه‌گیری می‌کند؛ تنوع قابل ملاحظه‌ای در مؤلفه‌های نظام غذایی بومی، منابع غذایی و آیین‌های تغذیه‌ای عشایر و روستائیان قوم لک وجود دارد از جمله تنوعی که آنها در نحوه شکار، گردآوری و تولید غذا و نحوه تهیه و خرید غذا از بازار و مصرف غذا دارند. این شیوه‌های غذایی در بستری اجتماعی- فرهنگی و با توجه به مؤلفه‌هایی مانند روابط اجتماعی، خویشاوندی، جنسیت، تاریخ و ویژگی‌های زیست‌محیطی صورتبندی می‌شود و بطور بالقوه می‌تواند منبع مهمی برای توسعه پایدار و درون‌زای اجتماع لک‌های لرستان باشد. ازکیا و حسینی (۱۳۸۹) در مقاله‌ای با عنوان «تغییرات نسلی سبک زندگی در جامعه روستایی» این گونه نتیجه‌گیری می‌کنند؛ اطلاعات به دست آمده نشان می‌دهند، مؤلفه‌های سبک زندگی در میان نسل سوم متفاوت از نسل‌های اول و دوم ساکن در روستاست. اما این تفاوت بر خلاف جامعه شهری به معنای شکاف نسلی در روستا نیست؛ بلکه نسل‌های اول و دوم به نوعی با نسل سوم در به کارگیری سبک زندگی نوین همراه شده‌اند. و در مواردی خود نیز متأثر از آن شده‌اند. در مجموع می‌توان گفت متغیر نسل نقش مهمی در تغییرات ایجاد شده در سبک زندگی روستایی دارد. نتایج: مسیر تغییرات به سمت افزایش تقاضا برای خرید کالاهای مصرفی است. بطوری که «ضرورت تزئینی» وسایل زندگی بیش‌تر از «ضرورت کارکردی» آن‌هاست. رفیع‌فر و قربانی‌ریگ (۱۳۸۶) در مقاله‌ای با عنوان «تغییرات فرهنگی از کوچ به اسکان: «نمونه موردی عشایر تالش در طول سه نسل» با بهره‌گیری از روش‌های کمی و کیفی چنین نتیجه‌گیری می‌کند؛ یکجانشینی عشایر تالش با ایجاد تغییرات عمیق در جنبه‌های مختلف زندگی، سایر جنبه‌های زندگی آنان را نیز تحت‌تأثیر قرار داده است. شکل سنتی مشاغل و فعالیت‌های اقتصادی در میان آن‌ها همراه با یکجانشین شدن کاملاً متحول شد. گسترش رسانه‌های ارتباط جمعی و افزایش آموزش‌های رسمی در میان عشایر تغییر و تحولات عمیقی را در سطح نیازهای این افراد به وجود آورده است. تاج‌الدین (۲۰۱۸)، در مقاله‌ای با عنوان «هویت فرهنگی و اجتماعی در لباس اهمیت دارد؛ فرهنگ‌های مختلف، معانی متفاوت» این گونه نتیجه‌گیری می‌کند، لباس بخشی از نمادی است که می‌تواند هویت فرد را تبیین کند. هر کشور یا منطقه‌ای به عنوان هویت دارای ویژگی‌های متفاوتی است که در قالب لباس‌های سنتی یا متمایز، آداب و رسوم، آهنگ‌های محلی و زبان متجلی می‌شود. لباس دارای انواع معانی آشکار و ضمنی است. لباس نوعی تقلید از بدن اجتماعی فرد است، به طوری که محدودیت‌های آسایش شخصی هر فرد متفاوت است. یک تکه لباس می‌تواند ساختاری از زندگی اجتماعی، ایدئولوژی، تاریخ، طبقه، جامعه و هویت را توصیف کند. لباس همچنان بخشی از جمادات است، ساخت اجتماعی در آن، که لباس را به محصولی تبدیل می‌کند، معنای زیادی دارد. سوبریرا و همکاران (۲۰۱۸)، در مقاله‌ای با عنوان «انسان شناسی غذا: مروری بر تغییر و تحولات غذایی در برزیل» چنین نتیجه‌گیری می‌کند؛ الگوهای تغذیه به دلیل شهرنشینی و جهانی شدن، یعنی مبادله غذای طبیعی و تهیه آن به عصر جدیدی از کالاهای صنعتی گذر می‌کند، جایی که مهارت تهیه غذا فراموش می‌شود و غذا به کالایی مانند سویا، ذرت و نیشکر تبدیل می‌شود. فردی که می‌خورد تا زندگی کند، اکنون در شرایط مصرف‌گرایی فعلی زندگی می‌کند تا بخورد. بهینه‌سازی زمان در دنیای سرمایه‌داری امری ضروری شده است، چیزی که باعث می‌شود مردم وعده‌های غذایی خود را در خانه و همراه با خانواده را کنار بگذارند و در ازای آن، فست‌فودها، وعده‌های غذایی در رستوران‌ها یا حتی شام‌هایی را انتخاب کنند که غذاهای فرآوری شده است. گوشت و شکر اضافه شده را سرو می‌کنند و چربی که مشخصه رژیم غذایی غربی است. سبک زندگی جدید با راحتی «صنعتی‌سازی» مشخص می‌شود که به عنوان «صنوعی‌سازی» غذا دیده می‌شود، فضایی را برای ایده‌ای ماندگار فراهم می‌کند و همچنین به طور فزاینده‌ای در مورد آنچه می‌خوریم کمتر می‌دانیم. در نتیجه، غذا دیگر روشی برای جامعه‌پذیری نیست، بلکه فردی‌سازی است که دیگر نه یک عمل برادری، بلکه اقتصاد زمان است. آنچه پژوهش حاضر را از دیگر پژوهش‌های مشابه، متفاوت می‌سازد این است که در این نوشتار، تغییرات سبک زندگی در حوزه غذا و پوشش با در نظر گرفتن نقطه عطف‌هایی همچون تخته قاپو عشایر، توسعه کالبدی شهر ایزده، شکل‌گیری و گسترش بازار محلی، مفاد انقلاب سفید از جمله اصلاحات حسین‌زاده، علی‌حسین، باقری، معصومه، ملتفت، حسین، بهمنی، سجاد و احمدی اوندی، ذوالفقار (۱۴۰۲). مطالعه مردمنگارانۀ تغییرات سبک زندگی در فرایند توسعه شهری ایزده (بررسی موردی: خوراک و پوشاک). فصلنامه علمی جامعه‌شناسی فرهنگ و هنر، ۵ (۴)، ۷۳-۹۱.

ارضی، سپاه دانش و ملی شدن جنگل‌ها و مراتع و گسترش نظام آموزش و پرورش رسمی در منطقه مورد مطالعه انجام شده است.

۲-۲: ملاحظات نظری

در میان جامعه‌شناسان کلاسیک فقط ماکس وبر است که سبک زندگی را به عنوان شاخص گروه‌های منزلت معرفی کرد. از نظر وبر نشانه‌های گروه منزلتی را می‌توان در مسکن، اتومبیل، تلویزیون، نحوه پوشش و مشاغل مشاهده کرد. وبر مفهوم گروه منزلت را برای تمام گروه‌های اجتماعی به کار می‌برد و تاکید می‌کند که ممیزهای حیثیت و اعتبار هم جنبه‌های مثبت و هم جنبه‌های تبعیض‌آمیز دارند (بندیکس، ۱۳۸۲: ۹۸). وبر معتقد بود اعضای یک گروه اجتماعی، یکدیگر را از روی سبک زندگی و عزت و احترام اجتماعی که برای هم قائل‌اند، می‌شناسند (دیلینی، ۱۳۹۲: ۲۱۶). از این رو، وبر طبقه‌بندی انسان‌ها در گروه‌های منزلتی، را بیشتر بر الگوهای مصرف آن‌ها مبتنی می‌داند تا جایگاه‌شان در بازار یا در فراگرد تولید. وبر چنین می‌پنداشت که مارکس مناسبت چنین مقولاتی را ندیده گرفته بود، زیرا که تنها به قلمرو تولید توجه داشت. برخلاف طبقات که می‌توانند اشتراک اجتماعی داشته یا نداشته باشند، گروه‌های منزلتی معمولاً اجتماعی هستند که با سبک‌های شایسته زندگی و احترام و فخر اجتماعی‌ای که دیگران برای‌شان قائل‌اند، به همدیگر وابستگی پیدا می‌کنند. علاوه بر این گروه منزلتی در مورد نشست و برخاست‌های اعضایش با کسانی که وابسته به این گروه نیستند، محدودیت‌هایی قابل است و از اعضایش انتظار دارد که نسبت به آن‌هایی که منزلتی پایین‌تر دارند، از نظر اجتماعی فاصله گیرند (کوزر، ۱۳۹۲: ۳۱۴-۳۱۳). تورشتاین وبلن نیز از نخستین نظریه‌پردازان حوزه مصرف است. اندیشه‌های وی، تغییرات اجتماعی را بر مبنای الگوهای مصرف مورد تحلیل قرار می‌دهد. تورشتاین وبلن گرچه مستقیماً درباره سبک زندگی صحبت نکرده است، اما این ایده را مطرح کرده است که داشتن سبک خاص به معنای چیزی بیشتر از علایق فراغت است. از نظر وی، داشتن سبک زندگی خاص و خودنمایی برای نشان دادن تعلق داشتن به گروهی خاص در جامعه، به برجسته کردن تمایزهای گروه‌های دیگر منجر می‌شود. وی مبنای تحلیل خود را مصرف طبقه متوسط آمریکا قرار داده و در پی این مسئله است که افراد چگونه منزلت اجتماعی کسب می‌کنند. از نظر وی، ثروت مهم‌ترین عامل کسب منزلت است که باید نمود خارجی داشته باشد و بهترین نمود آن مصرف تظاهری و نمایشی است. برای نمونه، افراد با نوع پوشش، آرایش و زیورات خود و طبقه خود را از سایرین متمایز می‌کنند (وبلن، ۱۳۸۳ به نقل از حسینی رودبارکی، ۱۳۹۴). اگر وبلن چشم و همچشمی و رفتارهای تظاهری را در مصرف می‌دید، زیمل در تحلیل مصرف‌گرایی جامعه مدرن بر مقوله‌ای چون مد تاکید دارد. زیمل در سال ۱۹۰۵ و ۱۹۰۴ کمی بعد از انتشار کتاب تئوری طبقه مرفه وبلن، خطوط کلی تئوری خود در مورد ارتباط مد و ساختار طبقاتی و پول را طراحی کرد. زیمل در مقاله "مد" دلایل تعد تغییر مد (همچون پوشاک، آشپزی، هنر، معماری و موسیقی) در فرهنگ مدرن را بررسی می‌کند و نتیجه می‌گیرد، مردم سریع‌تر به مدهای جدید و متفاوت جذب می‌شوند، زیرا می‌خواهند به هویت شخصی متمایز خود شکل دهند. به نظر زیمل، در جوامع سنتی، افراد هویت خود را از گروه می‌گرفتند، از این رو بسیار همگن بودند؛ اما جوامع مدرن فرایند هویت‌یابی فردی شده است. به نظر زیمل در شهرهای بزرگ، شخص مصرف می‌کند تا هویتی را که دوست دارد برای خود سازد (باکاک، ۱۳۸۱: ۲۶ به نقل از حسینی رودبارکی، ۱۳۹۴). در دیدگاه بورديو، ذائقه یا سلیقه یکی از اصول مولد سبک زندگی و مصرف است. بورديو که به تأسی از وبر مجموعه مناسبات اجتماعی را روابطی معنایی می‌داند که حاوی بعدی نمادین اند (توسلی، ۱۳۸۳: ۴ به نقل از مرادی، ۱۳۹۳: ۸) بر این باور است که نیروی محرکه‌ی زندگی اجتماعی تعقیب تمایز است. از دید وی، خاستگاه غایی رفتار، عطش فرد برای کسب ارزش و شان است و برای سیراب نمودن این عطش به قضاوت و داوری دیگران تن در می‌دهد (واکووانت، ۱۳۸۳: ۳۳۰ و کلپون، ۱۹۹۳: ۷۰ به نقل از مرادی، ۱۳۹۳: ۸). بر این مبنا، بورديو با جرح و تعدیل مدل وبر و وضع مفاهیم جدید، در صدد مفهوم پردازی و نشان دادن ارتباط میان طبقه و منزلت بر می‌آید (جنکینز، ۱۳۸۵: ۲۱۰ به نقل از مرادی، ۱۳۹۳: ۸) و مفاهیم سه گانه عادتواره، میدان و سرمایه را وضع می‌کند. مدل بورديو را می‌توان بدین صورت تلخیص نمود که: جایگاه افراد در درون میدان‌های مختلف، نحوه و میزان دسترسی آن‌ها به انواع سرمایه را تعیین می‌کند. میزان سرمایه‌هایی که افراد به آن دسترسی دارند و نحوه ترکیب انواع مختلف سرمایه، عادتواره افراد را شکل می‌دهند و عادتواره‌ها نیز الگوهای رفتاری اشخاص در عرصه‌های مختلف سبک زندگی را جهت‌دهی می‌کنند (مرادی، ۱۳۹۳: ۸). از دید گیدنز نیز جامعه امروزی جامعه‌ای است که در آن سنت دیگر راهنمای

حسین‌زاده، علی حسین؛ باقری، معصومه؛ ملتفت، حسین؛ بهمنی، سجاد و احمدی اوندی، ذوالفقار (۱۴۰۲). مطالعه مردمنگاره‌تغییرات سبک زندگی در فرایند توسعه شهری ایذه (بررسی موردی: خوراک و پوشاک). فصلنامه علمی جامعه‌شناسی فرهنگ و هنر، ۵ (۴)، ۷۳-۹۱.

عمل قرار نمی‌گیرد و نمی‌تواند یک هویت شخصی را برای ما فراهم کند. در نتیجه فرد هر چه بیشتر و بیشتر با پرسش‌هایی اساسی روبرو می‌شود که پاسخ از پیش معینی برای آن‌ها ندارد، پرسش‌هایی از قبیل چگونه زندگی کنم؟. پیامد این مسئله، رویارو شدن فرد با گستره‌ی وسیع و پیچیده‌ای از انتخاب‌های ممکن است. اما فرد برای گزینش از میان این شقوق مختلف، هیچ دستور کار از پیش معینی در اختیار ندارد. مدرنیته به خاطر ماهیت غیر شالوده‌ای خود، در امر گزینش هیچ کمکی به فرد نمی‌کند و مهمترین پیامد این امر اهمیت یافتن سبک زندگی برای فرد عامل است. سبک زندگی از دید گیدنز مجموعه‌ای کم و بیش جامع از عملکردهاست که حتی انتخاب یک محیط دلخواه برای ملاقات با دیگران و یا انتخاب افرادی قابل اعتماد برای برقراری یک رابطه صمیمانه را نیز شامل می‌شود. در مجموع می‌توان گفت که در اندیشه گیدنز، سبک زندگی از دو جنبه اهمیت می‌یابد. اول اینکه، سبک زندگی در واقع مکانیسمی است برای حفظ و استمرار امنیت هستی شناختی. امنیت هستی شناختی منوط به حفظ و تداوم کیفیت روالمند زندگی روزمره است. هنگامی که کوچکترین تخطی‌ای از روال عادی امور صورت می‌گیرد، اضطراب بر سراسر وجود فرد مستولی می‌گردد. حفظ امنیت وجودی مستلزم آن است که فرد «در سطح ناخود آگاه و خود آگاه عملی، برای بعضی از بنیادی‌ترین پرسش‌های وجودی‌ای که همه آدمیان در طول عمر خود با آن‌ها روبرو می‌شوند، پاسخی در اختیار داشته باشد. این پرسش‌ها عبارتند از پرسش‌های مربوط به نفس هستی، روابط بین دنیای خارج و زندگی آدمی، وجود اشخاص دیگر و هویت شخصی» (گیدنز، ۱۳۸۳: ۷۵ به نقل از مرادی، ۱۳۹۳: ۹).

۳- روش پژوهش

روش‌شناسی پژوهش بر اساس پارادایم تفسیری است. در این رابطه، در جهت پاسخگویی به سوالات و اهداف پژوهش، روش مردم‌نگاری انتخاب گردید. مطالعه مردم‌نگاری شامل مصاحبه عمیق و مشاهده مداوم شرکت‌کنندگان در یک موقعیت است. در این پژوهش از نمونه‌گیری هدفمند جهت انتخاب مشارکت‌کنندگان و گردآوری داده‌ها استفاده شده است. در این پژوهش با استفاده از نمونه‌گیری هدفمند ۲۳ نفر وارد مطالعه شدند. مصاحبه با این نمونه‌ها یا در اصطلاح کیفی مطلعین، تا آنجا ادامه یافت که محقق به مرحله اشباع نظری دست یافت. اشباع نظری معیاری است که بر اساس آن محقق در مورد اتمام فرایند گردآوری داده‌ها تصمیم‌گیری می‌کند (محمدپور، ۱۳۹۲: ۳۲۶). در پژوهش حاضر، برای تحلیل داده‌ها از روش تحلیل نظریه داده‌بنیاد استفاده شده است. پس از جمع‌آوری داده‌ها با استفاده از تکنیک‌های مشاهده و مصاحبه و یادداشت‌برداری به تجزیه و تحلیل داده‌ها اقدام گردید. داده‌های بدست آمده در سه سطح کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری انتخابی مورد تحلیل قرار گرفتند و مفاهیم، خرده مقولات و مقولات اصلی استخراج گردیدند.

مشارکت‌کنندگان: در این پژوهش در راستای گردآوری داده‌ها افراد مطلع و آگاه به عنوان مشارکت‌کنندگان پژوهش مورد توجه قرار گرفتند، در واقع مشارکت‌کنندگان کسانی هستند که در زمینه موضوع مورد مطالعه یا جنبه‌هایی از آن دارای اطلاعات و شناخت مناسب و نسبتاً کافی باشند. مشارکت‌کنندگان پژوهش حاضر ۲۳ نفر از افراد آگاه و مطلع در زمینه موضوع پژوهش هستند.

جدول ۱: مشخصات مشارکت‌کنندگان پژوهش

ردیف	جنس	سن	شغل
۱	مرد	۹۳	بازنشسته شرکت نفت
۲	مرد	۸۵	مکانیک
۳	مرد	۸۲	معلم بازنشسته
۴	مرد	۸۰	بازاری
۵	مرد	۶۲	آزاد
۶	مرد	۷۰	معلم بازنشسته

معلم بازنشسته	۷۰	مرد	۷
بازاری	۶۵	مرد	۸
کارمند	۶۰	مرد	۹
معلم بازنشسته	۶۵	مرد	۱۰
معلم بازنشسته	۶۲	مرد	۱۱
خباز	۷۴	مرد	۱۲
کارمند	۴۴	مرد	۱۳
کارمند	۴۵	مرد	۱۴
پژوهشگر	۳۷	مرد	۱۵
بازنشسته بهداشت و درمان	۷۵	مرد	۱۶
خانه‌دار	۶۵	زن	۱۷
خانه‌دار	۵۵	زن	۱۸
کارمند	۴۰	زن	۱۹
خانه‌دار	۳۶	زن	۲۰
کارمند	۵۷	مرد	۲۱
معلم	۴۸	مرد	۲۲
بازاری	۵۳	مرد	۲۳

۴- تحلیل یافته‌ها

شیوه‌های تهیه غذا و نوع پوشش بخشی از هویت فرهنگی یک جامعه را تشکیل می‌دهند. در تغذیه‌ی انسان، طبیعت و فرهنگ به هم می‌رسند، از آنجایی که غذا خوردن یک ضرورت حیاتی است، چه چیزی، چه زمانی و با چه کسی غذا بخورد، از ویژگی‌های سیستمی است که به عمل غذا خوردن معنا می‌دهد (سوبریرا و همکاران، ۲۰۱۸: ۱). به عقیده مالینوفسکی نیاز به تغذیه از جمله نیازهایی است که به موجودیت بیولوژیک انسان باز می‌گردد. این نیاز در انسان متفاوت از حیوانات پاسخی دریافت می‌کند که در قالب فرهنگ تبلور می‌یابد. در نتیجه نیازهای بیولوژیک انسان به صورت فرهنگی ارضا می‌شوند (فکوهی، ۱۳۸۶: ۱۶۸-۱۶۷). از طرفی، پوشاک چیزهایی هستند که نمی‌توان آن‌ها را از انسان جدا کرد و به عنوان یکی از نیازهای اساسی به بخش مهمی تبدیل می‌شوند. لباس می‌تواند به عنوان یک ابزار ارتباطی برای هویت، آداب و رسوم و ماهیت فردی استفاده از آن عمل کند. سبک لباس پوشیدن افراد، تحت تأثیر بسیاری از چیزها مانند فرهنگ، ارزش‌های به ارث رسیده از گروه‌های اجتماعی و همچنین خانواده، محیط، رسانه‌ها، مدگرایی و شخصیت است. همه آن‌ها به نحوه لباس پوشیدن و شکل دادن به ترجیحات خود اشاره می‌کنند (تاج‌الدین، ۲۰۱۹: ۲۰). یافته‌های تحقیق نشان می‌دهند که تغییراتی اساسی در زمینه غذا، شیوه‌های تهیه آن و نوع پوشش در جامعه مورد مطالعه رخ داده است که طی آن، شیوه‌ها و الگوهای تهیه غذای و پوشاک نسل‌های گذشته (قبل از اسکان عشایر) با نسل فعلی (بعد از اسکان عشایر) بسیار متفاوت می‌باشند. در ادامه به بررسی مقوله‌های اصلی تغییرات خوراک و پوشاک در فرایند توسعه شهری ایذه پرداخته می‌شود.

۴-۱- تغییر در تمهیدات سنتی تدارک خوراک

تخته قاپو عشایر از سیاست‌های دولت پهلوی اول در جهت محدود نمودن قدرت عشایر بود. دولت پهلوی اول با اجرای سیاست اسکان اجباری عشایر تلاش نمود تا برای محو آداب و سنت‌های ایلاتی از راه‌های گوناگون وارد عمل شود و جوامع عشایری را علاوه بر آن که یکجانشین نموده و نحوه معیشت آنان را دگرگون کند، خواستار آن بود که سنت‌ها و فرهنگ زندگی عشایر را نیز با اجرای سیاست‌های خاص فرهنگی متحول سازد. تا پیش از اسکان عشایر (اسکان اجباری دهه بیست و اسکان خودجوش در حسین‌زاده، علی‌حسین؛ باقری، معصومه؛ ملتفت، حسین؛ بهمنی، سجاد و احمدی اوندی، ذوالفقار (۱۴۰۲). مطالعه مردمنگارانه تغییرات سبک زندگی در فرایند توسعه شهری ایذه (بررسی موردی: خوراک و پوشاک). فصلنامه علمی جامعه‌شناسی فرهنگ و هنر، ۵ (۴)، ۷۳-۹۱.

دهه شصت)، الگوهای عمده تدارک خوراک در منطقه مورد مطالعه شامل ۴ الگو بوده است که بصورت توأمان توسط ساکنین بکار گرفته می‌شد و شرایط بقاء آنان را فراهم می‌آورد. این الگوها عبارت بودند از؛ (۱) کشاورزی سطحی که در مناطق شیب‌دار و صخره‌ای با بکارگیری حیواناتی اهلی همچون گاو و الاغ انجام می‌گرفت. محصولات بدست آمده در این نوع کشاورزی نه برای عرضه به بازار بل برای مصرف خانوار مورد استفاده قرار می‌گرفتند. با توجه به محدودیت‌های زیست‌بوم مورد مطالعه، کشت و زرع معمولاً دیم و عمده محصولات این نوع کشاورزی گندم و جو بود که تا امروز نیز در منطقه به عنوان کشت غالب مشاهده می‌شوند. با گذر زمان و ورود ماشین‌آلات کشاورزی از جمله تراکتور و کمباین در دهه چهل، کشاورزی عمیق در منطقه رواج پیدا می‌کند که به صورت فروش گندم و جو کشت شده به تعاونی‌های روستایی بوده‌اند اما هنوز در روستاهای حومه شهرستان، کشاورزی سطحی به قوت خود باقی مانده است. علاوه بر کشت دیم، در مناطقی همچون دنباله‌رود جنوبی، هلايجان و سوسن که آب کافی وجود داشت، برنج و مصرف آن در کنار گندم و جو کشت غالب مناطق مذکور بوده و سطح زندگی در این مناطق بالاتر از سایر مناطق بود. در منطقه مورد مطالعه، این الگوی کشاورزی موجب پدید آمدن نوعی از معاملات شده بود، معاملاتی که میان خویشاوندان و افرادی که از نظر اجتماعی به هم نزدیک بودند، بصورت یک قاعده درآمده بود. این قاعده، در گویش محلی هیاری (مخفف همیاری) نام داشت که میان خویشاوندان و افرادی که با الزام‌های اجتماعی به هم وابسته شده بودند، صورت می‌پذیرفت؛ بدین معنا که در نوع اول این الگو، زارعین منطقه بدلیل روابط خویشاوندی که با هم داشته‌اند در هنگام برداشت محصول برای یکدیگر و بطور گروهی کار می‌کردند. رسم بر این بود که وقتی کشاورزان از درو فارغ می‌شدند بصورت دسته‌جمعی به کمک افرادی می‌شتافتند که محصول آن‌ها درو نشده بود. پرداخت مزد در این نوع مبادلات عرفاً صورت نمی‌گرفت بلکه دادن و گرفتن کالا یا خدمات در میان طرف‌های مبادله در درازمدت به تعادل می‌رسید. نمونه دیگر از هیاری رسم اجتماعی - اقتصادی شیرواره بود که در میان مردم منطقه رواج داشت بدین معنی که خانواده‌هایی که تنها یک گاو داشتند، در فصلی که شیر گاو کم می‌شد، دو خانواده به صورت شراکتی شیر گاوهایشان را روی هم می‌ریختند تا بتوانند از آن ماست تهیه کنند و این‌گونه امکان بهره‌وری بیشتر اقتصادی آن فراهم می‌شد. نوع دوم این الگو، تبادل کالا به کالا و مبادله پایاپای بوده که میان اهالی منطقه و بازاریان بهبهانی و بروجنی صورت می‌پذیرفت به گونه‌ای که زارعین و دامداران منطقه معاملات عمدتاً سالانه‌ای با بازاریان داشته‌اند و تسویه حساب معمولاً سر خرمن صورت می‌گرفت. مشارکت‌کننده پژوهش مبادله کالا به کالا را اینگونه روایت می‌کند:

بروجنی‌ها کارشون خیلی روی حساب و کتاب بود. همه چی می‌آوردند می‌فروختند قند، چای، برنج تا پارچه و خواروبارو. چون پولی آنچنان تو دست و بال مردم نبود بیشتر معاملات - شان با مردم پایاپای بود یعنی کالا به کالا بود. در عوض مردم هم بز و میش، کشک، روغن، ترشی، پشم می‌دادند بهشون (مرد، ۶۵ ساله، معلم بازنشسته).

سومین الگوی فعالیت‌های اقتصادی در منطقه مورد مطالعه، دادوستد کالاها و خدمات از طریق پول بود که از دهه هفتاد رواج پیدا می‌کند. تا پیش از بوجود آمدن مکانیسم بازار در ایزده و مبادلات نقدی، مبادله تنها از طریق رسم هیاری و مبادله پایاپای انجام می‌شد.

۲) دامداری اصلی‌ترین الگوی تدارک خوراک در منطقه مورد مطالعه بوده که از دیرباز عمدتاً شامل پرورش بز و میش بود و تولیدات دامی (شیر، ماست، پنیر، کشک، توف، بدوف، کره، روغن، گوشت، پوست، پشم) هم مستقیماً مورد مصرف دامداران و هم برای مبادله با دیگران مورد استفاده قرار می‌گرفت. این شیوه در میان عشایر و روستاییان منطقه که به دامپروری اشتغال دارند، کماکان مشاهده می‌شود. مشارکت‌کننده پژوهش دامداری را اصلی‌ترین تمهید غذایی عشایر اسکان یافته قلمداد می‌کند و اینگونه روایت می‌کند:

خانواده‌ای بدون دام بخصوص گاو نبود که از لبنیات استفاده کامل می‌شد، شیر، ماست، دوغ، کره و.... مرغ همه داشتن تخم مرغ و جوجه زیاد. خبری از میوه و آجیل نبود. جوجه و بامیه و بادمجان وارد می‌شد یا در باغات ایزده تولید می‌شد. تا دهه پنجاه به بعد، وارد کردن میوه رونق گرفت (کد شماره ۳۶، ۶۲ ساله، معلم بازنشسته).

۳) شکار نیز از جمله تمهیدات تهیه خوراک مردم منطقه بوده است. شکار عمدتاً بز کوهی بویژه بز کوهی نر (پازن) و پرندگان و همچنین کبک و بلدرچین بودند. شکار در بین عشایر منطقه آداب خاصی داشت. در فصل و زمان جفت‌گیری و دوره آبستنی، بز و قوچ کوهی شکار نمی‌شد. هنگام تخمگذاری پرندگان همچون کبک، شکار این پرند منوع بود. شکار در میان عشایر بختیاری، به عنوان یکی از تمهیدات تدارک خوراک و فرصتی برای بروز مهارت‌های فردی تلقی می‌شد. اهمیت شکار در زندگی عشایر موجب بازتاب آن در قالب ابیاتی در فرهنگ آنان گردیده بود.

۴) گردآوری گیاهان خودرو از دیگر تمهیدات تدارک خوراک در عشایر منطقه بود که طیف وسیعی از گیاهان را شامل می‌شد که در فصول متفاوت رشد می‌نمودند و مورد استفاده مردم منطقه قرار می‌گرفتند. مصرف گیاهان خودرو تا به امروز نیز در منطقه مشاهده می‌شود، به گونه‌ای که بازار محلی و مشتریان خاص خود را دارد. مشارکت‌کننده پژوهش گیاهان خودرو در منطقه مورد مطالعه و فصول جمع‌آوری آن‌ها را اینگونه روایت می‌کند؛

گیاهانی که از گذشته تا به امروز مورد استفاده ساکنین قرار می‌گرفت، بر حسب فصل‌ها متفاوت بود. مثلاً گیاهان بهاره شامل؛ قارچ، تره، کلوس، اندشت، بن‌سور (بسور)، چویل، اوندول، موسیر کوهی، ریشکو. گیاهان تابستانه شامل: سیب کوهی. گیاهان پاییزه؛ زالزالک، بادام، بن، کلخنگ، بلوط، بریزه (صمغ کلخنگ: خاصیت درمانی برای شکسته بستن و بیماری ریوی). گیاهان زمستان: کوردیم و بکلو (مرد، ۵۷ ساله، کارمند).

در گذشته، خوراک خانوارها بنا به وضعیت اقتصادی متفاوت بود. برخی که خیلی فقیر و دامداری معدود داشتند و فاقد زمین کشاورزی بودند با نان خالی که عمدتاً در برخی خانوارها نان کَلگ بود، به سر می‌بردند. این دسته عمدتاً از گروه رعیت‌ها و خوش‌نشینان روستایی بودند. دسته دیگری از خانوارها که به دامداری و کشت و زرع اشتغال داشتند، بضاعت بهتری داشتند و با نان و دیگر فرآورده‌های و تولیدات خود که عمدتاً شامل شیر، ماست، کره، پنیر، روغن محلی و کشک بود به سر می‌بردند. خانوارهای دیگری که وضعیت اقتصادی نسبتاً مرفه‌ای داشتند، خوراک آنان غالباً نان گندم، گوشت و برنج بود. این دسته که معمولاً گروه اقلیتی را تشکیل می‌دادند کلانتران و کدخدایان طوایف مستقر در منطقه بودند. مشارکت‌کننده پژوهش وضعیت خوراک در گذشته را اینگونه روایت می‌کند؛

سویا برنج کاری که در برخی مناطق مانند سادات حسینی، هلايجان و سوسن کشت می‌شد، زراعت بیشتر منطقه از قدیم‌الایام گندم و جو بوده و باران تنها وسیله آبیاری بوده است. مردمی که بسیار فقیر بودند نان خالی یا نان و سبزی و لبنیات می‌خوردند. برنج غذای ثروتمندان بود. نان گندم و جو و نان کَلگ غذای اکثر مردم فقیر منطقه (مرد، ۸۵ ساله، مکانیک).

با پیشرفت صنعت و افزایش شرکت‌های تولید مواد غذایی، محصولات متنوع و جدیدی در اختیار مردم قرار گرفت. این تنوع بر ذائقه مردم تاثیر گذاشت و باعث تغییر در الگوی غذایی آنان شد. با احداث واحدهای مرغداری، طرح‌های پرورش دام و احداث کشتارگاه، شهرنشینان گوشت مورد نیاز خود را از قصابی‌ها سطح شهر تهیه کنند. مراکز پرورش مرغ گوشتی از دهه هفتاد در ایزه رواج پیدا کرد و گوشت این طیور توانسته در سبد خانواده‌ها جای خود را باز کند. از آنجایی که این صنعت، از بازار مصرف خوبی برخوردار است بسیاری از افراد توانسته‌اند به این حوزه وارد شوند. همچنین گسترش فروشگاه‌های بزرگ مواد غذایی و فروش تولیدات به روز همچون گوشت گوسفند و گوشت چرخ شده، مصرف‌گرایی را وارد فضای دیگری نموده است. بهره‌مندی شهروندان از امکاناتی همچون برق (۱۳۵۵)، شبکه آبرسانی (۱۳۵۹) و گازرسانی (دهه هفتاد)، رواج استفاده از انواع وسایل برقی و گازسوز برای پخت و پز و شکل‌گیری آشپزخانه به سبک جدید به تغییراتی در شیوه طبخ و مصرف غذا منجر گردیده است. افزایش تحرک اجتماعی و جغرافیایی (در اثر گسترش سواد و راه‌های ارتباطی) و افزایش رسانه‌های جمعی، بالا رفتن سطح آگاهی‌های عمومی و بهداشتی و نیز آشنایی با آداب و رسوم و ذائقه‌های غذایی سایر نواحی را بدنبال داشته است.

جدول ۲: خرده‌مقوله‌های تشکیل‌دهنده مقوله تغییر در تمهیدات سنتی تدارک خوراک

تغییر زیستگاه	عرضه مواد غذایی متنوع
احداث واحدهای تولیدی	برخورداری از گاز
ذائقه‌گرایی	برخورداری از شبکه آبرسانی
برخورداری از شبکه برق سراسری	افزایش استفاده از رسانه جمعی

۲-۴- دگرگونی در فرهنگ و ایستارها

در گذشته زیست‌بوم طبیعی، موجب شکل‌گیری فرهنگ خاصی شده بود که این فرهنگ به نوبه خود انواع خاصی از رفتار را شکل داده بود. با توجه به نیاز عشایر به مراتع و علوفه برای چرای دام ضرورتاً نیمی از سال را در بیلاق (کوه سفید و دیناران) و نیمی دیگر را در قشلاق (ایذه و روستاهای حومه) به سر می‌بردند. این نوع جابجایی در گویش محلی «مال کنون» گفته می‌شود که به لحظه آغاز کوچ عشایر اشاره دارد. با توجه به نبود بازار محلی در منطقه، مردان عشایر در هنگام قشلاق برای تامین مایحتاج زندگی روانه شهرهای دزفول و شوشتر می‌شدند و در بیلاق روانه اردل و ده‌کرد. دشوارهای دسترسی به بازار، باعث می‌شد عشایر منطقه در طول سال دو بار به بازارهای مذکور مراجعه کنند و مایحتاج خود را تهیه نمایند. در زمانی که عشایر در بیلاق بودند در اواخر تابستان (یک یا دو هفته قبل از کوچ به سوی قشلاق) خریدهای خود را انجام می‌دادند و زمانی که در قشلاق بودند در فرودین ماه (دو هفته قبل از کوچ به سمت بیلاق) مایحتاج خود را از بازار محلی تدارک می‌دیدند. در این بازارها، مبادلات عمدتاً بصورت پایاپای بود و پول تنها به عنوان اندازه‌گیری کالاهای عرضه شده در نظر گرفته می‌شد.

در شیوه زیست طبیعی، انواع غذاهای محلی که توسط زنان عشایر و روستایی بر حسب فصول سال تهیه می‌شد، متفاوت بود. همانگونه که در بالا ذکر گردید غذاهای منطقه مورد مطالعه تابعی از شیوه زیست ساکنین بود که معمولاً با ترکیب ۴ الگوی عمده تمهید خوراک تهیه می‌شدند. این غذاها معمولاً از مواد اولیه و طبیعی موجود در همان منطقه تهیه می‌شدند. مثلاً شلوا دووا (دووا) که در فصل زمستان تهیه می‌شد متشکل از دوغ، برنج و روغن محلی بود. برنج که معمولاً توسط مردان از روستاهای اطراف یا بازار محلی بصورت مبادله کالا به کالا تهیه می‌شد، در مراسمات خاص برای پذیرایی از مهمانان ذخیره می‌گردید و برای پخت غذاهایی همچون دووا و کاردیم (کوردیم) مورد استفاده قرار می‌گرفت. کشک و روغن محلی از فرآورده‌های دامی بودند که توسط خود زنان تهیه می‌شدند. کاردیم معمولاً در فصل زمستان توسط زنان تهیه می‌شد. کاردیم گیاهی است که در فصل زمستان در کوه‌های محل استقرار عشایر می‌رویید که بعد از چیدن آن توسط زنان با گندم و برنج مخلوط می‌شد و بصورت آش مورد استفاده قرار می‌گرفت. کَلگ و دو (دوغ) نمونه دیگری از غذاهای عشایری است. کَلگ و دوغ غذای فقیران محسوب می‌شود. آوگوشت (آبگوشت) از رایج‌ترین غذای عشایر منطقه بود. تلیکه (غذاهای لبنی - گیاهی) نیز که گاهاً به صورت یک غذا یا دسر مورد استفاده قرار می‌گرفت، انواع مختلفی داشت که گیاهان در ماست یا دوغ پرورده می‌شد. انواع تلیکه عبارت بودند از: تلیکه موسیر، تلیکه کرفس، تلیکه مخلوط موسیر و کرفس، تلیکه پَلیز (وابسته به موسیر)، تلیکه بن، تلیکه کَلخَنگ، تلیکه گزنه. عشایر در سردسیر علاوه بر دامداری، گندم و جو، گاهی نیز حبوباتی چون عدس، گندمی و لوبیا می‌کارند که محصول آن‌ها در پایان سردسیر به دست می‌آید. غذاهایی که از حبوبات درست می‌شوند از جمله آو عدسی، آو گندمی، آو ماشی و آو دال از غذاهای بختیاری‌ها است. دیگر غذاهایی که مورد استفاده عشایر عبارت بودند از: کباب، کباب په به جیر (جگر په پیچ) - آوریز (آبریز - اوریز)، آش برنج (پلو)، آش برنج سوری، آش بلگ (آش رشته)، آردوله بوسور، اوسر و پالاکله (پاچه)، آو ترشی، آو تفتاله، آو گَده (سیرایی)، آو گندمی (عدسی)، آو پیازی (اشکنه)، دُنگو، کُمه (غذای آماده را داخل معده (هیره) گوسفند قرار می‌دهند و بتدریج مورد استفاده قرار می‌دادند).

حسین‌زاده، علی حسین؛ باقری، معصومه؛ ملتفت، حسین؛ بهمنی، سجاد و احمدی اوندی، ذوالفقار (۱۴۰۲). مطالعه مردمنگاره‌تغییرات سبک زندگی در فرایند توسعه شهری ایذه (بررسی موردی: خوراک و پوشاک). فصلنامه علمی جامعه‌شناسی فرهنگ و هنر، ۵ (۴)، ۷۳-۹۱.

قورمه، گمنه، شولوا کشک (شوربا)، شولوا، توتم (توتو)، برشتوک (ترکیبی از شکر، آرد و روغن که روی چاله درست می‌کردند)، حلوا (ترکیبی از آب، حلوا و شکر)، اوکشک (کال جوش)، شیر برنج، پنیر. گوشت مورد استفاده مردم منطقه عبارت بود از؛ گوشت گاو، گوسفند، بز، مرغ و خروس و در مواقع شکار گوشت پازن، بلدرچین و کبک. برنج که بصورت پلو یا کته پخته می‌شد نیز از غذاهایی بود که بعضاً توسط عشایر منطقه مورد استفاده قرار می‌گرفت. بنابر اطلاعات بدست آمده استفاده از برنج در میان خوانین و ثروتمندان منطقه متداول بوده و دیگر مردم اگر برنجی در نزد خود نگهداری می‌کردند، صرفاً نه برای مصرف بلکه برای مهمانی‌ها و جشن‌های احتمالی (عروسی) بوده است. بنابراین، می‌توان گفت که کباب به همراه پلو از غذاهای بود که مردم منطقه در مهمانی‌های ویژه خود تدارک می‌دیدند. وعده‌های غذایی عشایر منطقه عبارت بودند از؛ صبحانه، نهار، عصرانه و شام. که در این میان نهار و شام وعده‌های اصلی بودند. آب، دوغ و چای نیز به کرات در طول روز و شب مورد استفاده آن‌ها قرار می‌گرفت. مشارکت‌کننده‌ای طرز خوردن غذا در گذشته را اینگونه روایت می‌کند؛

قبل از یکجانشینی عشایر، مردم منطقه غذا را با دست میل می‌کردند. از قاشق جز در موارد محدود مثل کشیدن خورش استفاده می‌نمودند، قاشق و چنگال بیشتر مورد استفاده خوانین و بزرگان بود. اکثریت مردم فقیر بودند و نان خالی یا نان و ماستی می‌خوردند و نیاز چندانی به استفاده از قاشق نمی‌دیدند (زن، ۶۵ ساله، خانه‌دار).

گذار از جامعه عشایری به جامعه شهری تغییر فرهنگ و ایستارها را در جامعه مورد مطالعه به همراه داشته است. امروزه، خانواده شهری مواد نیاز خود را از فروشگاه‌ها و سوپر مارکت‌های سطح شهر خریداری می‌کند و برخلاف جامعه مولد گذشته به جامعه‌ای با فرهنگ مصرفی بدل شده است. می‌توان گفت مجموعه‌ای از عناصر فرهنگ مادی (تکنولوژی، ایدئولوژی و سازمان‌ها) تغییراتی در عناصر فرهنگ غیرمادی (ایستارها، عقاید و افکار) به وجود آورده که این تغییرات به نوبه خود تغییرات اساسی در سبک زندگی (غذا و پوشش) را در پی داشته است. در واقع، پیشی گرفتن فرهنگ مادی از فرهنگ غیرمادی موجب نوعی تاخر فرهنگی در جامعه مورد مطالعه شده است که طی آن زمینه‌های فرهنگی لازم برای ورود به زندگی شهری و استفاده مناسب از وسایل ارتباطی و تکنولوژی بطور کامل فراهم نشده است. از اجاق غذاپزی، لباسشویی و ظرفشویی، رادیو و تلویزیون، ماهواره، موبایل و ... هنوز با وسیله‌ای درست آشنا نشده‌اند که وسیله جدیدتری به بازار آمده در نتیجه فرصت آن را نداشته‌اند که عقاید، افکار و الگوهای رفتاری خود را با این تغییرات هماهنگ کنند. این امر به نوبه خود دگرگونی فرهنگ و ارزش‌ها را به همراه داشته است.

جدول ۳: خرده‌مقوله‌های تشکیل‌دهنده مقوله دگرگونی در فرهنگ و ایستارها

مهاجرت به شهر	غلبه فرهنگ مادی
طرد تدریجی فرهنگ سنتی	علم‌گرایی
کاهش انسجام اجتماعی	گروه‌های ناهمنوای شهری
ارتباطات میان فرهنگی	نخبگان طوایف

۴-۳- شهرنشینی

این مقوله بیانگر این است که شهرنشینی و زندگی شهری موجب پدید آمدن سبک جدید زندگی در منطقه مورد مطالعه شده است که متفاوت از گذشته می‌باشد. در حالی که در سرشماری ۱۳۳۵ ایزده با ۱۹۸۳ نفر به عنوان منطقه‌ی روستایی و عشایری محسوب گردید. با تبدیل شدن ایزده به شهرستان در سال ۱۳۳۷ و افزایش امکانات شهری، موجی از مهاجرت‌های روستایی و حسین‌زاده، علی حسین؛ باقری، معصومه؛ ملتفت، حسین؛ بهمنی، سجاد و احمدی اوندی، ذوالفقار (۱۴۰۲). مطالعه مردمنگارانه تغییرات سبک زندگی در فرایند توسعه شهری ایزده (بررسی موردی: خوراک و پوشاک). فصلنامه علمی جامعه‌شناسی فرهنگ و هنر، ۵ (۴)، ۷۳-۹۱.

عشایری را به همراه داشت. روستاها که تا پیش از این، خیل عظیمی از جمعیت را در خود جای داده بودند، بدلیل افزایش جمعیت، کوچک بودن اراضی کشاورزی، ناکافی بودن دام‌های خانوار و مکانیزه شدن کشاورزی، مازاد جمعیت خود را بسوی شهر ایزه گسیل داشتند. افزایش مهاجرت‌های روستایی از دهه پنجاه تا هفتاد موجی از دگرگونی در سبک زندگی ساکنین منطقه بوجود آورد. بدنبال تغییر زیست‌بوم، الگوی معیشت و ساختار اقتصادی-اجتماعی، شیوه‌های تهیه و تدارک غذا و نوع پوشش در جامعه مورد مطالعه نیز تغییر یافته است. برخلاف زندگی روستایی، مهاجرین وارد شده به شهر با امکانات شهری خو گرفته و بتدریج از فرهنگ زندگی روستایی فاصله گرفتند. نمونه این تغییرات در تهیه غذا و نوع پوشاک مشهود است. قوت غالب مردم منطقه برنج، نان و لبنیات است که از مغازه‌ها و فروشگاه‌های عرضه مواد غذایی تامین می‌شود. گسترش فروشگاه‌های بزرگ در چند سال اخیر موجب ترویج مصرف‌گرایی در میان ساکنین شده است. مردمی که تا پیش از این، به دامداری مشغول بودند و نیازهای اولیه خود را تامین می‌کردند اکنون به مصرف‌کنندگانی بدل شده‌اند که برای خرید شیر، ماست، پنیر، کره و دوغ به لبنیاتی‌های سطح شهر مراجعه می‌کنند. رستوران‌ها و مراکز غذای آماده نیز از دیگر مراکزی است که مردم را به سوی مصرف و تغییر ذائقه غذایی سوق داده است. درحالی که مهاجرین در زندگی قبلی خود به نوعی تولیدکننده و خودکفا بودند در زندگی جدید به مصرف‌کنندگان صرف بدل شدند. مشارکت‌کننده پژوهش شهرنشینی و مصرف‌گرایی را اینگونه روایت می‌کند:

در شهر تهیه غذا با رفتن به فروشگاه‌ها، سوپر مارکت‌ها و خرید مواد غذایی حل می‌شود. پول که باشه می‌توان غذای یک هفته را هم خریداری کرد... (زن، ۳۶ ساله، خانه‌دار).

تا پیش از شهرنشینی، جامعه‌عشایری فرهنگی را تولید می‌کرد که انسجام دهنده و مولد بود، بتدریج با مهاجرت روستاییان به ایزه، فرهنگ مدرن که منشایی جهانی داشت، موجب شد فرهنگ زندگی سنتی تداوم نیابد و فرهنگ شهرنشینی که بر فردگرایی و مصرف‌گرایی تاکید داشت، بیش از پیش به یک الزام بدل شود. علاوه بر تغییرات ایجاد شده در تمهیدات خوراک، نوع پوشش نیز در زندگی شهری متفاوت از گذشته می‌باشد. ورود فرهنگ کلان‌شهرها به ایزه موجب از بین رفتن ارزش‌ها و هنجارهای سنتی و بالتبع آن تغییر نوع پوشش ساکنین شده است. عرضه گسترده لباس‌های تولید متناسب با مد روز در مغازه‌های شهر و تبلیغات آن‌ها موجب سوق دادن ساکنین به خرید لباس‌های جدید شده است. با تغییر و پیشرفت تکنولوژی و به وجود آمدن ابزارهای جدید، سطح زندگی و فرهنگ نیز دچار تغییر می‌شود که در مولفه‌های سبک زندگی از جمله خوراک و پوشاک بطور عینی قابل مشاهده است. تغییرات صورت گرفته، باعث می‌شود فرهنگ گذشته که بسیار غنی بوده و بار معنوی زیادی داشته، تعدیل و بتدریج فراموش شوند.

جدول ۴: خرده‌مقوله‌های تشکیل‌دهنده مقوله شهرنشینی

اصلاحات ارضی	فرصت‌های شغلی بیشتر
جذابه‌های زندگی شهر	افزایش مهاجرت به شهر
برخورداری از امکانات آموزشی	برخورداری از امکانات بهداشتی و درمانی
مصرف‌گرایی	گسترش محلات شهری

۴-۴- پوشاک مدرن جایگزین پوشاک سنتی

زیست‌بوم علاوه بر تاثیرگذاری بر تمهیدات تهیه غذا بر نوع پوشش مردم منطقه نیز اثرگذار بوده است. پوشش عشایر منطقه علاوه بر حفظ و نگهداری بدن، بازتابی از باورها و اعتقادات آنان بوده است. از قدیم تا دوران قاجار لباس مردان بختیاری شال و قبا بود. شال که بر روی کمر بسته می‌شد پارچه‌ای سفیدرنگ معمولاً از جنس کتان بود که مردان عشایر بر قبا می‌پوشیدند.

حسین‌زاده، علی‌حسین؛ باقری، معصومه؛ ملتفت، حسین؛ بهمنی، سجاد و احمدی اوندی، ذوالفقار (۱۴۰۲). مطالعه مردمنگاره‌تغییرات سبک زندگی در فرایند توسعه شهری ایزه (بررسی موردی: خوراک و پوشاک). فصلنامه علمی جامعه‌شناسی فرهنگ و هنر، ۵ (۴)، ۷۳-۹۱.

این شال ضمن جلوه زیبایی که به لباس می‌داد از درد کمر در زمان کار جلوگیری می‌کرد. مشارکت‌کننده پژوهش وضعیت پوشاک مردان بختیاری را در دوران قاجار اینگونه روایت می‌کند؛

«در گذشته، مردان منطقه از نوعی بالاپوش تحت عنوان قبا استفاده می‌کردند، در دوره قاجاریه این نوع بالاپوش به چوقا تغییر پیدا کرد. پوشاک مردان بختیاری عمدتاً کلاه، پیراهن ساده، قبا و شال کمر و کفش (گیوه) بود. در میان مردان منطقه رسم بوده که تمام مردان از بزرگ تا کوچک از کلاه نمدی استفاده می‌کردند» (مرد، ۶۵ ساله، معلم بازنشسته).

بدین ترتیب، پوشش رسمی عشایر که شال و قبا بود در دوران قاجاریه جای خود را به چوقا و دبیت داد. چوقا جامه‌ای راسته و بلند و بی‌آستین است که قد آن تا سر زانو می‌رسید. چوقا اگر چه پوششی قدیمی است اما لباس رسمی مردان بختیاری نبوده است. این نوع پوشش بخاطر ضخامتی که داشت و بدن را در برابر سرما و گرما محافظت می‌نمود مورد استفاده چوپانان قرار می‌گرفت. تا پیش از این گردین که بالاپوشی نمدی بود توسط چوپانان مورد استفاده قرار می‌گرفت. گردین علاوه بر گرمی زیاد، آب به درون آن نفوذ نمی‌کرد و آتش هم نمی‌گرفت. مشارکت‌کننده پژوهش، چوقا را لباس شبانی می‌داند و تبدیل شدن آن به لباس و نماد مردم بختیاری را این گونه روایت می‌کند؛

لباس قدیمی عشایر منطقه، شال و قبا بوده، به مرور زمان چوقا که توسط چوپانان مورد استفاده قرار می‌گرفت به نماد عشایر بختیاری بدل گشت، چون شغل اصلی مردم عشایر بختیاری دامداری بود و چوقا هم پوشش اصلی چوپانان بود بنابراین رفته رفته چوقای چوپانان نماد ایل بختیاری شد. به علت جنس و ضخامت حساب شده چوقا هم در فصول گرم و هم در فصول سرد قابل استفاده است و نوعی لباس کار محسوب می‌گردید (مرد، ۴۴ ساله، کارمند).

پیراهن مورد استفاده مردان منطقه که در گویش محلی «جوه» گفته می‌شود از پارچه نخی بوده است که تا دوران پهلوی اول بصورت ساده و از لحاظ طرح چهارخانه و یا راه‌راه بود که یقه آن بصورت باریک و از سمت چپ به راست به سمت کتف توسط یک دکمه بسته می‌شد و رنگ مشکی آنرا در زمان عزا می‌پوشیدند. شلوار مردان نیز شلوار گشادی بود که بدلیل استفاده از پارچه دبیت سیاه‌رنگ بریتانیایی در دوخت آن، عمدتاً به نام دبیت معروف بود. کفش عشایر منطقه عمدتاً گیوه بوده که توسط شهرکردی‌ها و بروجنی‌ها تهیه می‌شد. کلاه به عنوان بخشی از پوشاک مردان عشایر که در گویش محلی «کله» گفته می‌شود برحسب جایگاه اجتماعی افراد شکل و رنگ متفاوتی داشت. از دیرباز کارگاه‌های نمد مالی در شهرهای شوشتر، دزفول، شهرکرد، بروجن و نجف آباد فعال بوده‌اند. بعدها کارگاه‌های نمد مالی با ورود چهارمحالی‌ها و بروجنی‌ها در منطقه مورد مطالعه ایجاد شد. هویت اجتماعی ایزده بویژه در میان نسل جوان، در اثر ورود و استقرار مهاجرین مناطق جنگی دچار دگرگونی گردید. در قبل از انقلاب نیز پوشاک مدرن از آبادان وارد منطقه می‌شد. در این رابطه، مشارکت‌کننده پژوهش ورود لباس‌های مدرن به شهر را اینگونه روایت می‌کند؛

لباس مردم، لباس معمولی بود. اما در دهه پنجاه لباس‌های شیک خارجی عمدتاً لی به وفور بود. لباس‌های لی از آبادان، بازار کویتی‌های معروف، می‌آوردند مدل روز، بخصوص کاپشن، شلوار معروف رانگلر. یه کاپشن شلوار می‌خریدی سی تومن سی تا تک تومانی نه سی هزار. کت وشلوار عالی داکرون پارچه معروف انگلیسی حدود نود تومان یه کروات ست هم اشان تیون می‌دادند نود تا تک تومانی نه هزار (مرد، ۶۲ ساله، معلم بازنشسته).

تا پیش از یکجانشینی عشایر، پوشاک زنان بختیاری عمدتاً روسری، پیراهن (جوه)، تمبون و کفش بود. در واقع، زنان بختیاری برای پوشاندن سر خود از لچک و دستمال می‌نا استفاده می‌کردند. پیراهن بلندی که زنان بر روی تمبون می‌پوشند در گویش محلی «جوه» نامیده می‌شد. جوه چندان گشاد نیست اما از اواسط ران به پایین از بغل چاک دارد و چهار متر پارچه می‌برد. دامن زنان منطقه که در گویش محلی تمبون قری (تنبان قری) نام دارد دامنی است با چین‌های فراوان تا حدود بالای پانصد چین که نیم تنه‌ی پایین بدن را می‌پوشاند. مشارکت‌کننده پژوهش پوشش زنان در گذشته را اینگونه روایت می‌کند؛

حسین‌زاده، علی حسین؛ باقری، معصومه؛ ملتفت، حسین؛ بهمنی، سجاد و احمدی اوندی، ذوالفقار (۱۴۰۲). مطالعه مردمنگارانۀ تغییرات سبک زندگی در فرایند توسعه شهری ایزده (بررسی موردی: خوراک و پوشاک). فصلنامه علمی جامعه‌شناسی فرهنگ و هنر، ۵ (۴)، ۷۳-۹۱.

زنان اکثراً، لباس محلی با پارچه بسیار زیبا، اطلس، کودری، معروفترینش مخمل بود. البته پوشش زنان و دختران مدرسه و... معمولاً بلوز دامن و بلوز شلور یا روپوش خاص (زن، ۶۵ ساله، خانه‌دار). پس از انقلاب و با اوج‌گیری مهاجرت روستاییان به شهر ایذه با انگیزه یافتن کار و زندگی بهتر، تغییرات اساسی در تمهیدات تدارک خوراک و پوشاک ساکنین بوجود می‌آید. در دهه ۶۰ و ۷۰ پوشیدن لباس سنتی در شهر برای مردم پذیرفتنی نبود و مهاجرین روستایی مایل بودند همانند شهرنشینان با مدهای جدید خود را مدرن و شهری نمایش دهند. امروزه، استفاده لباس محلی در میان ساکنین منطقه بسیار کم‌رنگ شده است و بیشتر در مراسمات عروسی و جشن‌های طایفه‌ای، مورد استفاده قرار می‌گیرند. اگر چه پوشیدن این لباس‌ها در روستاها و در میان افراد مسن شهری مرسوم است، اما اکثریت ساکنین لباس‌های مدرن و مد روز می‌پوشند. راحتی به عنوان یک اصل مهم مدرنیته، تمایز دهنده لباس مدرن از محلی است. شلوار جین، اسپرت، کت و شلوار، تی‌شرت، ژاکت، اورکت، کاپشن، کفش‌های اسپرت و مجلسی در میان مردان و مانتو، تی‌شرت، تاپ، نیم‌تنه، بلوز، شومیز، انواع پیراهن، تونیک، سارافون، سوئیشرت، کاپشن، هودی، ژاکت، بافت، پالتو، شلوار، شلوارک و انواع دامن، انواع لباس‌های ست و اکسسوری زنانه (هد، کلاه، کیف، کفش، مقنعه، جوراب، زانوبند، دستکش، شال گردن، ساق دست، روسری) در میان زنان طرفداران زیادی دارند. اگر چه در روستاهای حومه و برخی از مردم شهری از پوشش سنتی استفاده می‌کنند ولی الگوی پوشش مردم منطقه در حال حاضر از الگوی پوشش رسمی کشور تبعیت می‌کند.

جدول ۵: خرده‌مقوله‌های تشکیل‌دهنده مقوله پوشاک مدرن جایگزین پوشاک سنتی

پوشاک به عنوان کالای تجملی	ارزان بودن پوشاک مدرن
راحتی استفاده از لباس مدرن	مدگرایی
پذیرش اجتماعی	طرد انتخابی

۴-۵- گسترش بازار محلی

تا پیش از پیدایش بازار محلی در ایذه، عمده مبادله عشایر در مناطق بیلاق و قشلاق انجام می‌گرفت. بازار شهرکرد در بیلاق و بازار دزفول و شوشتر در قشلاق از جمله این مراکز بودند. دشواری دسترسی به بازار، باعث می‌شد عشایر منطقه در طول سال دو بار به بازارهای مذکور مراجعه کنند و مایحتاج خود را تهیه نمایند. در زمانی که عشایر در بیلاق بودند در اواخر تابستان (یک یا دو هفته قبل از کوچ به سوی قشلاق) خریدهای خود را انجام می‌دادند و زمانی که در قشلاق بودند در فرودین ماه (دو هفته قبل از کوچ به سمت بیلاق) مایحتاج خود را از بازار محلی تدارک می‌دیدند. در این بازارها، مبادلات عمدتاً بصورت پایاپای بود و پول تنها به عنوان اندازه‌گیری کالاهای عرضه شده در نظر گرفته می‌شد. مشارکت‌کننده پژوهش‌ای تأمین مایحتاج عشایر منطقه در دوران ماقبل شکل‌گیری بازار در ایذه را اینگونه روایت می‌کند؛

«برای تأمین آرد، اهالی منطقه گندم از همین‌جا با خر و قاطر می‌بردند مسجدسلیمان آرد می‌کردند و می‌آوردند. خریداشون از مسجدسلیمان انجام می‌دادند. اینجا آسیاب آبی داشت که با مشکل مواجه می‌شدند مکینه‌ای هم وجود نداشت. بصورت قافله‌ای و کاروانی ۵۰ نفر ۱۰۰ نفر جمع می‌شدند با حیوان می‌رفتند مسجدسلیمان اونجا خرید می‌کردند می‌آمدند ایذه. توی دوره قشلاق یعنی اون شش ماهی که گرمسیر بودند می‌رفتند مسجدسلیمان جنس می‌خریدند. بعدش که می‌رفتند بیلاق برای تأمین مایحتاج خود می‌رفتند کاج، رستمی، اردل و ناغان جنس می‌خریدند. یا کاسب‌های دوره‌گرد می‌آمدند آبادی‌ها قوطی قند و چای می‌فروختند. اصلاً

ماشینی داخل مالیر وجود نداشت حتی داخل قبل انقلاب فقط چند تا پیکاب داخل منطقه وجود داشت. نه ماشینی نه جاده‌ای» (مرد، ۶۰ ساله، کارمند).

کاسب کاران اولیه از مناطقی همچون بروجن، فارسان، شوشتر و بهبهان با انگیزه تجارت به منطقه روی آوردند. در ابتدا ورود مهاجرین تجار (بروجنی و بهبهانی) به منطقه، آنان در کپر‌ها به ارائه خدمات و دادوستد با عشایر منطقه اشتغال داشتند. همزمان با اجرای برنامه تخته قاپو و اسکان اجباری عشایر (۱۳۱۹-۱۳۱۵)، بازاریان نیز ملزم به ساخت دکان با آجر شدند. سقف این دکان‌ها با تیرهای چوبی و شاخ‌های درختان پوشیده می‌شد و روی آن با کاه گل پوشیده می‌شد. این بازار محل دادوستد فرآورده‌های زراعی، دامی، صنایع دستی و مبادله تولیدات روستایی و شهری بودند. در ایذه محل بازار از گذشته تاکنون ثابت بوده و به مرور زمان هسته اولیه بازار با ورود جمعیت عمدتاً روستایی گسترش یافته است. مهاجرینی همچون بهبهانی‌ها و سپس بروجنی‌ها و چهارمحالی‌ها نقش اصلی را در شکل‌گیری بازار ایذه ایفاء کرده‌اند، علت این امر نیز این بود که عشایر منطقه نسبت به کاسبی و دادوستد نگرش منفی داشته و هرگونه فعالیت اقتصادی را دون شان خود می‌دانستند. بازار محلی ایذه اجناس و کالاهای مردم ساکن شهر و عشایر منطقه را فراهم می‌کرد. عشایر مشتری دائمی بازار ایذه بودند و هر سه یا چهار ماه یک بار برای خرید مایحتاج زندگی خود روانه شهر می‌شدند. آرد، نمک، قند، شکر، چای، خرما، ظروف مسی، لباس، گیوه و ابزارآلات کشاورزی و دامداری از اقلام موجود در بازار محلی ایذه بودند. مشارکت‌کننده پژوهش روند مبادله پایا اهالی منطقه با کاسب کاران بروجنی و بهبهانی را این‌گونه روایت می‌کند؛

بازار ایذه رونق چندانی نداشت. منحصر می‌شد به چند کسبه خرده‌پا. بعد از مدتی عده‌ای بروجنی و بهبهانی آمدند و رونق بهتری پیدا کرد. عمدتاً سنتی بوده و بر مدار نسیه و سلف می‌چرخید. پول در دست مردم نبود و اغلب برای خرید گندم، جو، گاو و گوسفند خود را به فروش می‌رساندند و اجناس مورد نیاز خود را تهیه یا معاوضه می‌کردند. تحول اساسی به آن صورت که مورد نظر باشد صورت نگرفت. الان هم که بازار مصرف زیاد شده است کمتر در ایذه تولیدی داریم و بیشتر اجناس و کالاها از مرکز و اصفهان و اهواز وارد می‌شوند (مرد، ۸۲ ساله، معلم بازنشسته).

در کنار بازار، بتدریج سایر عناصر زندگی شهری همچون مسجد جامع، گاراژ مسافری، کافه و نانوائی شکل می‌گیرند. بازار محلی ایذه تا قبل از انقلاب بنابر روایت‌ها محدود به مشاغلی چون دکان‌های خواروباری، قصابی، خرازی، بزازی، نجاری، آهنگری، نمدمالی، پینه‌دوزی، کفاشی، نعل‌بندی، پالان‌دوزی، رنگرزی، لوازم‌فروشی خانگی، قنادی‌فروشی و عکاسی بود. مشارکت‌کننده پژوهش پیدایش لباس‌فروشی و پارچه‌فروشی مدرن در بازار را اینگونه روایت می‌کند؛

اولین‌ها مغازه‌های لباس‌فروشی و پارچه‌فروشی، آقایان حاج محمدعلی کیوان، خلف قریشوندی، نجول طاهری و حقیقی بودند. مغازه مش نجول احمدی و خلف احمدی دهه پنجاه بود. مدرن‌ترین مغازه تقریباً، اواخر دهه پنجاه البرز محمدی بود که محل مغازه‌ش روی روی کوچه بسیار باریک مسجد جامع بود که از خیابان اصلی می‌آمد (مرد، ۸۲ ساله، معلم بازنشسته).

مشارکت‌کننده پژوهش شروع بکار مغازه ساندویچ‌فروشی در ایذه را اینگونه روایت می‌کند؛

خدییو قبل از انقلاب سال ۵۵ یا ۵۶ ساندویچ‌فروشی داشت داخل ایذه. مغازه‌اش بعد از شیرینی‌فروشی براتی بود. آقای خدیوی الان دیگه ایذه نیستند و از اینجا رفتند (مرد، ۴۵ ساله، کارمند).

بعد از انقلاب و با توسعه راه‌های ارتباطی، رفت و آمد کاسبان و فروشندگان بومی به شهرهای اطراف همچون اهواز و اصفهان و وارد کردن کالاهای روز اعم از لباس و کفش، سبک پوشش منطقه به سمت پوشش ملی سوق داده شد. بتدریج با مهاجرت روستاییان و افزایش جمعیت شهر ایذه و مطرح شدن نیازهای متنوع ساکنین، بازار محلی گسترش می‌یابد و رشته‌های شغلی جدید ایجاد می‌شوند. بنگاه تره‌بار، سوپر مارکت‌ها، فروشگاه‌های مواد غذایی، فروشگاه‌های عمده‌فروشی، لوازم خانگی، کیف و کفش، لوازم برقی، خیاطی، فروشگاه لوازم آرایشی، فروشگاه لوازم ورزشی از این دست مشاغل می‌باشند که نقش مهمی در

حسین‌زاده، علی حسین؛ باقری، معصومه؛ ملتفت، حسین؛ بهمنی، سجاد و احمدی اوندی، ذوالفقار (۱۴۰۲). مطالعه مردمنگارانۀ تغییرات سبک زندگی در فرایند توسعه شهری ایذه (بررسی موردی: خوراک و پوشاک). فصلنامه علمی جامعه‌شناسی فرهنگ و هنر، ۵ (۴)، ۷۳-۹۱.

تحولات سبک زندگی بویژه در حوزه غذا و پوشاک داشته‌اند. در دهه هشتاد شروع بکار مراکز تهیه غذای سریع (فست‌فود) و رستوران در شهر با استقبال قشر جوان مواجه می‌شود. در واقع با توجه به تغییرات رخ داده در ساختار جمعیتی و جوان بودن بخش عظیمی از جمعیت شهر، الگوهای غذایی آنها نیز دچار تغییرات اساسی شد. این امر به گونه‌ای است که برخلاف نسل گذشته که گرایش مردم بیشتر به سمت غذاهای سنتی و خانگی، بود این فرایند در دو دهه گذشته دچار تغییراتی شده و بیشتر جوانان بنا به دلایل مختلف غذاهای آماده را بر غذاهای سنتی ترجیح می‌دهند. همین نکته در مورد سبک پوشش آنان نیز کاملاً صدق پیدا می‌کند. قشر جوان شهرستان متأثر از مد روز و تبلیغات رسانه‌ای به سمت سبک پوشش جدید سوق داده شدند.

جدول ۶: خرده‌مقوله‌های تشکیل‌دهنده مقوله گسترش بازار محلی

مبادلات کالا به کالا	ورود تجار بروجنی و بهبهانی
گسترش فروشگاه‌ها	مبادلات پولی
افزایش وسایل حمل و نقل جاده‌ای	توسعه راه‌های ارتباطی
تقاضاهای رو به رشد ساکنین	واردات پوشاک مد روز

۴-۶- ورود آموزش مدرن

تا قبل از شروع آموزش و پرورش رسمی در منطقه ایزده، تعلیم و تربیت به شیوه سنتی در سازمان‌های ویژه‌ای تحت عنوان مکتب‌خانه صورت می‌گرفت. معلم مکتب‌خانه در گویش محلی «ملا» نامیده می‌شد و محل تشکیل جلسات درس مکتب‌خانه‌ها با توجه به شرایط اقلیمی در بهون، کپر، حجره‌های کوچک و در برخی مواقع منازل مکتب‌دار تشکیل می‌شد. بنابر روایت مشارکت‌کنندگان پژوهش، همزمان با اجرای برنامه تخته‌قاپوی عشایر در سال ۱۳۱۴، اولین مدرسه به سبک نوین در سال ۱۳۱۵ در ایزده شروع بکار می‌کند. مشارکت‌کننده پژوهش روند آغاز بکار اولین دبستان به سبک مدرن در ایزده را این گونه روایت می‌کند؛

اداره‌ی آموزش و پرورش در آن زمان اداره‌ی فرهنگ و هنر نامیده می‌شد و در همین سال‌ها (۱۳۱۶-۱۳۱۵) بود که توسط اداره فرهنگ و هنر اصفهان و چهارمحال دستور تاسیس اولین دبستان دولتی در ایزده صادر شد... (مرد، ۶۲ ساله، معلم بازنشسته).

یکی از پیامدهای چشمگیر ورود آموزش نوین به منطقه، زوال کوچ‌نشینی و تمایل عشایر به یکجانشینی بود. یکی از اهداف پهلوی اول و دوم از طریق اجرای برنامه‌های اسکان اجباری عشایر، اصلاحات ارضی و ملی کردن مراتع و جنگل‌ها، یکجانشین کردن عشایر و تحت کنترل در آوردن آنان بود. از ابزارهایی که دولت مرکزی در جهت رسیدن به اهداف یاد شده از آن بهره گرفت تاسیس مدارس به سبک جدید در مناطق عشایری بود. مشارکت‌کننده پژوهش اقدامات پهلوی اول در زمینه فرهنگ‌زدایی از عشایر را این گونه روایت می‌کند؛

از اقدامات پهلوی اول در زمینه فرهنگ‌زدایی از عشایر، رسمی کردن و متحدالشکل کردن لباس و کلاه پهلوی بود. رایج شدن کت و شلوار بویژه در میان فرهنگیان ایزده مشهود بود. اگر چه در برابر سایر اقدامات دولت از جمله کشف حجاب زنان و کلاه پهلوی مقاومت‌های صورت گرفت (مرد، ۹۳ ساله، بازنشسته شرکت نفت).

تشکیل سپاه دانش و اعزام سپاهیان دانش به روستاهای منطقه (۱۳۴۲) در دوره پهلوی دوم نیز از جمله برنامه‌هایی بود که در جهت آزادی روستاییان از سلطه‌ی چندین ساله خوانین از اواسط دهه‌ی چهل در شهرستان ایزده به اجرا درآمد. ورود سپاهیان دانش به منطقه موجب افزایش سطح سواد در منطقه گردید به گونه‌ای که موجب برجیده شدن شیوه‌های سنتی تدریس از جمله مکتب‌خانه‌ها گردید. با ورود سپاه دانش به روستاهای منطقه، ارزش‌های جامعه شهری به روستاها رسوخ پیدا می‌کند. در واقع ارزش‌های جامعه شهری به عنوان ارزش‌های جامعه پیشرفته در روستاهای منطقه رسوخ داده شد و سلطه پیدا کرد، بنابراین

حسین‌زاده، علی حسین؛ باقری، معصومه؛ ملتفت، حسین؛ بهمنی، سجاد و احمدی اوندی، ذوالفقار (۱۴۰۲). مطالعه مردمنگاره تغییرات سبک زندگی در فرایند توسعه شهری ایزده (بررسی موردی: خوراک و پوشاک). فصلنامه علمی جامعه‌شناسی فرهنگ و هنر، ۵ (۴)، ۷۳-۹۱.

روستاییان از آن‌ها تقلید کردند و بتدریج به ناشناخته‌های پیرامون خود آشنا شدند. در این وضعیت روابط انسانی و اجتماعی ابعاد تازه‌ای یافت و از تنوع برخوردار شد و عرف روستایی بتدریج از اعتبار افتاد. این تقلید تا جایی ادامه یافت که امروزه زندگی در روستاهای منطقه با شهر چندان تفاوتی با هم ندارند، غذا، نوع پوشش، خانه و حتی گویش روستاییان با شهریان در جهت نوعی تشابه سیر می‌کند. مشارکت‌کننده تشکیل سپاه دانش و اعزام آنان به نقاط روستایی منطقه را اینگونه روایت می‌کند؛

تحصیلات سپاهیان دانش بدون استثناء دیپلم بود. لیسانس وظیفه هم داشتند که درجه افسری داشت و به عنوان افسر انضباطی مشغول بودند و یا در دبیرستان‌ها تدریس می‌کردند. سپاهیان دانش به روستاهایی که فاقد معلم بود اعزام می‌گردیدند. کار سپاه دانش منحصرأ تدریس و تعلیم دانش‌آموزان روستایی بود. سپاه دانشی‌ها در روستا زندگی می‌کردند. یک اتاقی کنار مدرسه یا اتاقی جداگانه در ده به او اختصاص داده می‌شد. دلیل تشکیل سپاه دانش کمبود معلم در روستاهای محروم بود (مرد، ۸۲ ساله، معلم بازنشسته).

افزایش موسسات آموزشی از دهه چهل و بدل شدن آموزش مدرن به شیوه آموزشی مسلط در دهه پنجاه، تغییرات گسترده‌ای در تغذیه، نوع پوشش و اوقات فراغت منطقه مورد مطالعه به وجود آمده است. با شروع بکار مدارس نوین و گسترش امکانات آموزشی (از دهه پنجاه) و بالا رفتن آگاهی اجتماعی مردم منطقه، تغییرات اساسی در شیوه معیشت، پوشاک و ذائقه غذایی ساکنین منطقه بوجود آمده است. شکل‌گیری و گسترش آموزش و پرورش رسمی در منطقه مورد مطالعه، پیشرفت سریع آموزش زنان و اجتماعی کردن آنان را به نحوی محسوس تسریع کرده است. افزایش فرصت تحصیلات عمومی زنان، اشتغال آنان را در مناصب شغلی اعم از دولتی و غیردولتی فراهم آورده است. در واقع، گسترش امکانات آموزشی در منطقه مورد مطالعه، موجب تغییر و تحول در موقعیت زنان گردید به گونه‌ای که نقش آنان در حیات اجتماعی مرئی‌تر شد و عهده‌دار فعالیت‌هایی همچون آموزگاری، پزشکی و پرستاری گردیدند. فعالیت‌هایی که به نوبه خود تغییراتی در دیدگاه و بینش آنان بوجود آورد و آنان را از نقش‌های سنتی جدا ساخت و به کنشگرانی فعال بدل نمود. تا پیش از اصلاحات ارضی، الگوی رفتار غالب در منطقه مورد مطالعه از نوع جمع‌گرایی بود بدین معنی که اکثر افراد تابع جمع و تصمیمات ریش‌سفیدان و بزرگان تیره و طایفه‌ی خود بودند. مهاجرت عشایر و روستاییان به شهر و پراکندگی گروه‌های خویشاوندی، بتدریج انسجام اجتماعی آنان را تحلیل برد و فردگرایی به عنوان الگوی رفتاری مکان جدید جایگزین جمع‌گرایی گردید. استقلال مالی و دستیابی به مدارج بالای تحصیلی از جمله زمینه‌های ترویج فردگرایی در جامعه مورد مطالعه بوده است. امکانات زیاد تحرک فردی و ازیاد تماس‌ها و رابطه‌ها در جامعه جدید باعث شد فرد در پایگاه‌های متغیری از یک اجتماع نامتجانس قرار بگیرد. در این رابطه، میل به مدرنیته، تنوع‌طلبی و میل به هویت جدید از جمله زمینه‌های سوق‌دهنده افراد به سوی استفاده از سبک پوشش جدید بوده است. مشاهدات انجام شده نشان می‌دهند بین سرمایه فرهنگی افراد و الگوی پوشش ارتباط معناداری وجود دارد بدین معنی که افرادی که دارای تحصیلات بالاتر هستند از الگوهای پوشش مدرن استفاده می‌کنند. پیشرفت تکنولوژی و ایجاد تنوع رنگ و نوع پارچه باعث شد تعداد لباس‌هایی که افراد با توجه به وضعیت فرهنگی و اقتصادی برای خود تهیه می‌کنند، بیشتر و متنوع‌تر از گذشته باشد.

جدول ۷: خرده‌مقوله‌های تشکیل‌دهنده مقوله ورود آموزش مدرن

از بین رفتن نگرش‌های سنتی	گسترش آموزش مدرن
افزایش تعداد دانش‌آموزان	اعزام سپاهیان دانش به روستاها
تغییر نگرش عمومی نسبت به سواد زنان	افزایش سطح تحصیلات
آشنایی با انواع پوشش در مدرسه	آشنایی با انواع تغذیه در مدرسه

۴-۷- گسترش مجاری ارتباطی

این مقوله بیانگر گسترش راه‌های ارتباطی، وسایل حمل و نقل ماشینی و رسانه‌های ارتباط جمعی است. تا قبل از احداث جاده ارتباطی و ماشین‌رو، منطقه مورد مطالعه جامعه‌ای بسته بود که نوآوری‌های جوامع اطراف را به سختی می‌پذیرفت و در تکنولوژی، آداب و رسوم و زبان جامعه خود متعصب بودند. با احداث جاده ارتباطی ایذه- اهواز و ایذه- اصفهان، رفت و آمد و برخورد با فرهنگ شهرهای همجوار زمینه‌های تغییر در فرهنگ جامعه مورد مطالعه را فراهم آورد. در واقع به علت موقعیت مکانی و رفت و آمد مکرر، آمادگی پذیرفتن، عاریت گرفتن و تقلید در زمینه‌های مختلف فرهنگی به وجود آمد و جامعه بسته‌ی ایذه به جامعه‌ای باز بدل شد. بعد از انقلاب و رواج جاده‌سازی بویژه جاده ایذه به اصفهان نقش مهمی را در تغییرات بوجود آمده در سبک زندگی مردم منطقه به همراه داشت به گونه‌ای که اکثر مردم منطقه برای امور درمانی خود راهی اصفهان می‌شدند (با توجه به فاصله ۴ ساعته ترجیح می‌دادند به جای اهواز به اصفهان بروند) و در این رفت و آمدها با فرهنگ متفاوت از فرهنگ جامعه خود مواجه شوند و به مرور ذهنیت و نگرش آنان به زندگی تغییر پیدا کرد. از طرفی با احداث جاده ایذه- اصفهان بسیاری از کسبه شهرستان پوشاک خود را براحتی از تولیدکنندگان اصفهانی تهیه می‌کردند، تولیدکنندگانی که به مرور، با آشنایی با مشتریان جدید اجناس خود را بصورت نسبه در اختیار آنان قرار می‌دادند.

رفت و آمد به شهرهای اطراف و کشورهای حوزه خلیج فارس همچون کویت و امارات (دبی) جهت کار، موجب آشنایی با فرهنگ- های متفاوت گردید و به مرور زمان تغییرات در نوع پوشش مردم منطقه را دنبال داشت. قبل از انقلاب و در دهه چهل بسیاری از مردان منطقه در جستجوی کار راهی کویت می‌شدند. این مهاجرت‌ها قبل از انقلاب به صورت قاچاقی صورت می‌گرفت و عمده مهاجران نیز کمتر از ۲۰ سال سن داشتند. مهاجرت به کویت تا دهه هشتاد نیز در منطقه رواج داشت و زمینه‌ساز تغییرات در سبک زندگی ساکنین منطقه گردید. مشارکت‌کننده پژوهش پیدایش مغازه‌های تلویزیون‌فروشی در منطقه را این گونه روایت می‌کند؛

تلویزیون همان دهه پنجاه مغازه حاج حسین‌پور و حاج کریم سعیدی می‌فروختند. ولی بعد در اواخر دهه پنجاه مغازه‌هایی جدید تاسیس شد مثل حاج علی توکل و آرخ... توکل و آرخ بروجنی بودند (مرد، ۶۲ ساله، معلم بازنشسته).

علاوه بر جاده‌های ارتباطی و افزایش حمل و نقل ماشینی، از دهه‌ی هفتاد، با افزایش جمعیت شهر و بهره‌مندی همه شهروندان از تلویزیون، این رسانه جمعی به مثابه عامل مهمی در ترویج سبک زندگی مصرف‌گرا عمل کرد. آشنایی با انواع شیوه‌های تهیه غذا از طریق برنامه‌های تلویزیونی و سبک پوشش در سریال‌های تلویزیونی تغییرات اساسی در غذا و نوع پوشش مردم منطقه بوجود آورد. در واقع، تلویزیون القاکننده هنجارهای فرهنگی بود و زمینه‌های شبیه‌سازی و یکدست‌سازی مردم مناطق مختلف را فراهم آورد و فرهنگ‌های بومی را به خرده فرهنگ‌های محلی بدل ساخت. عمومی شدن استفاده از اینترنت و موبایل سرعت تغییرات در جامعه مورد مطالعه را افزایش داده و سهم عمده‌ای در تغییر پوشش و اشاعه ارزش‌ها و هنجارها داشته است. اعتقادات، باورها و رفتارهای افراد تحت تاثیر وسایل مذکور بشدت تغییر یافته است. سایت‌ها و پیج‌های اینستاگرامی فروش لباس از جمله تاثیرات استفاده از اینترنت و تبلیغات مجازی بوده که خرید را وارد عرصه دیگری نموده است جایی که خریدار و فروشنده یکدیگر را ملاقات نمی‌کنند و خرید و فروش در فضایی متفاوت از قبل انجام می‌شود.

جدول ۸: خرده‌مقوله‌های تشکیل‌دهنده مقوله گسترش مجاری ارتباطی

گسترش وسایل حمل و نقل	احداث جاده بین‌شهری
استفاده از رادیو	استفاده از تلویزیون و ماهواره
عمومی شدن استفاده از اینترنت	استفاده از موبایل

۵- بحث و نتیجه گیری

در دوره پهلوی اول، با هدف تخته قاپو عشایر، ابتدا ادارات دولتی (از ۱۳۱۰ به بعد) در منطقه استقرار یافتند و در سال ۱۳۱۵ حکام نظامی به عنوان نمایندگان مستقیم دولت راهی منطقه شدند. در این راستا، تاسیس مدرسه (۱۳۱۵) و مرکز بهداشتی (۱۳۱۷) از جمله اقدامات دولت مرکزی در جهت محو آداب و رسوم عشایر منطقه بود. بعد از ورود ادارات و اجرای برنامه تخته قاپو (۱۳۱۹-۱۳۱۴)، عشایر بسیاری در ایذه و روستاهای حومه اسکان داده شدند که سرآغاز تغییرات سبک زندگی آنان بود. با سقوط پهلوی اول در شهریور ۱۳۲۰، برخی از عشایر به زندگی کوچ‌نشینی بازگشتند و عده‌ای نیز در خانه‌هایی که ساخته بودند، ماندگار شدند و با توسعه خانه‌ها، برای همیشه خود را یکجانشین کردند. با تبدیل ایذه به شهرستان در سال ۱۳۳۷ و افزایش امکانات آموزشی و بهداشتی درمانی بتدریج مهاجرت روستاییان و عشایر به شهر ایذه را به دنبال داشت. انقلاب سفید و اجرای اصلاحات ارضی، اعزام سپاه دانش و بویژه ملی کردن جنگل‌ها و مراتع موجب دگرگونی عظیمی در شیوه معیشت عشایر گردید. احداث واحدهای تولیدی اعم از مراکز پرورش دام و واحدهای مرغداری، افزایش فروشگاه‌های عرضه مواد غذایی و تنوع محصولات، ذائقه‌گرایی را به عنوان معیاری اساسی در تدارک خوراک به شیوه مدرن مطرح کرده است. برخورداری از امکاناتی همچون آب، برق و گاز، رواج استفاده از انواع وسایل برقی و گازسوز برای پخت و پز و شکل‌گیری آشپزخانه به سبک جدید تغییراتی در شیوه طبخ و مصرف غذا بوجود آورده است. افزایش استفاده از رسانه‌های جمعی مانند تلویزیون و مجلات، و تاثیرپذیری از برنامه‌هایی همچون آموزش آشپزی، موجب سوق دادن ساکنین به تدارک خوراک به شیوه مدرن گردیده است. با مهاجرت روستاییان و تغییر زیستگاه طبیعی به زیستگاه انسان‌ساخت، بتدریج شاهد کاهش انسجام اجتماعی، افزایش ارتباطات میان فرهنگی، طرد تدریجی فرهنگ و ارزش‌های سنتی در زیستگاه جدید می‌باشیم. تقدم تغییر در رفتار به نسبت تغییر در عقاید و باورها بر اثر پیشرفت تکنولوژی به نوبه خود نوعی تاخر فرهنگی در منطقه را به همراه داشته است. علم‌گرایی و فاصله گرفتن از ارزش‌های سنتی، پراکندگی گروه‌های خویشاوندی و برخورد با گروه‌های نامتجانس شهری از زمینه‌های دگرگونی در فرهنگ و ایستارها بوده است. اجرای برنامه اصلاحات ارضی و ملی شدن مراتع و جنگل‌ها، اعزام سپاه دانش، سپاه بهداشت، سپاه ترویج و آبادانی و اجرای برنامه‌های بهسازی شهر (جدول‌بندی، آسفالت، برق‌کشی و برخورداری از آب لوله‌کشی و بعدها گازرسانی) تغییرات اساسی در جامعه مورد مطالعه بوجود آورد و در وهله نخست مهاجرت خوش‌نشینان و بعدها مهاجرت زارعین ناراضی که زندگی بخور و نمیری داشتند را موجب شد. انگیزه یافتن شغل، جذابیت‌های زندگی شهری، از بین رفتن روابط ارباب و رعیتی، افزایش مهاجرت به شهر را به همراه داشت. جایی که افزایش جمعیت شهری موجب پدید آمدن محلات جدید و تبدیل مهاجرین مولد به مصرف‌کنندگانی صرف گردید. پوشاک سنتی مردان و زنان منطقه در سال‌های اخیر جای خود را به لباس‌های مد روز داده و ارزش خود را از دست داده‌اند و علت آن هم عدم کارایی لباس‌های محلی برای زندگی امروزی است. می‌توان گفت که تغییر زیست‌بوم و مهاجرت به شهر، فرهنگ متناسب با زیست‌بوم شهری را بوجود آورده و این فرهنگ، رفتارهای خاص خود شامل شیوه‌های جدید تهیه و سرو غذا و لباس‌های مد روز را ترویج و تبلیغ می‌نماید. شکل‌گیری و گسترش بازار محلی نیز از زمینه‌های تغییر سبک زندگی در حوزه خوراک و پوشاک در شهرستان ایذه بوده است. ورود تجار بروجنی، بهبهانی، فارسانی و چلیچهای و بتدریج بدل شدن مبادلات پایاپای به مبادلات پولی، توسعه راه‌های برون شهری و اتصال به شبکه راه‌های سراسری، افزایش مبادلات کسبه شهری را به همراه داشت امری که افزایش فروشگاه‌ها و رشته‌های شغلی جدید را موجب گشت و تقاضاهای روبه رشد ساکنین، واردات کالاهایی همچون پوشاک مد روز و مواد غذایی را دنبال داشت. پیدایش مدرسه و گسترش آن در دهه‌ی چهل (اعزام سپاهیان دانش) و بدل شدن آموزش مدرن به شیوه آموزشی مسلط در دهه‌ی پنجاه به از بین رفتن نگرش‌های سنتی و تغییر نگرش عمومی نسبت به سواد زنان انجامید. آشنایی با انواع تغذیه و نوع پوشش در مدارس و تقلید و همانندسازی با سبک پوشش مدرن که عمدتاً توسط آموزگاران و دانش‌آموزان اقشار مرفه ترویج می‌شد، بتدریج تغییراتی را در سبک زندگی ساکنین بوجود آورد. گسترش مجاری ارتباطی اعم از راه‌های ارتباطی، وسایل حمل و نقل و رسانه‌های ارتباط جمعی نیز تغییرات اساسی در تدارک غذا و پوشش ساکنین بوجود آورده است.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

صداقت و امانت‌داری در تحلیل، گزارش و انتشار مطالب رعایت شده است.

حامی مالی

هزینه‌های مطالعه حاضر توسط نویسندگان مقاله تامین شد.

مشارکت نویسندگان

این مقاله برگرفته از پایان‌نامه مقطع دکتری جامعه‌شناسی با عنوان مطالعه مردمنگارانۀ تغییرات سبک زندگی در فرایند گذار از زندگی عشایری به شهری در ایزده انجام گرفته است. دکتر علی‌حسین حسین‌زاده و دکتر معصومه باقری به ترتیب به عنوان اساتید راهنمای اول و دوم و دکتر حسین ملتفت و دکتر سجاد بهمنی به عنوان اساتید مشاوره اول و دوم در این اثر نقش داشته‌اند. ذوالفقار احمدی اوندی دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی گرایش مسائل اجتماعی دانشگاه شهید چمران می‌باشد.

تعارض منافع

بنابر اظهار نویسندگان مقاله حاضر فاقد هرگونه تعارض منافع بوده است.

منابع

ابوعلی، و دادهیر؛ چقلوند، محمد؛ رفیع‌فر، جلال‌الدین و امیدوار، نسرین (۱۳۹۳). نظام غذایی بومی - سنتی: پژوهشی مردم‌شناختی در میان قوم لک مناطق روستایی و عشایری استان لرستان. توسعه محلی (روستایی-شهری)، ۶ (۱)، ۷۱-۱۰۶.

ازکیا، مصطفی و حسینی رودبارکی، سکینه (۱۳۸۸). تغییرات نسلی سبک زندگی در جامعه روستایی. فصلنامه رفاه اجتماعی، ۱۰ (۳۷)، ۲۴۱-۲۶۴.

بندیکس، و اینهارد (۱۳۸۲). سیمای فکری ماکس وبر. ترجمه محمود رامبد، تهران: انتشارات هرمس.

حسینی رودبارکی، سکینه (۱۳۹۴). بررسی پیامدهای اجتماعی سیاست اقتصادی هدفمندسازی یارانه‌ها بر سبک زندگی خانوار روستایی (مورد مطالعه: روستای آهنگر محله از توابع شهرستان گرگان). پایان‌نامه دکترای جامعه‌شناسی اقتصادی و توسعه دانشگاه آزاد تهران مرکز.

رفیع‌فر، جلال‌الدین و قربانی ریگ، رضا (۱۳۸۶). تغییرات فرهنگی از کوچ به اسکان: نمونه موردی عشایر تالش در طول سه نسل. نامه علوم اجتماعی، ۳۱ (۱)، ۵۷-۸۰.

دیلینی، تیم (۱۳۹۲). نظریه‌های کلاسیک جامعه‌شناسی. ترجمه بهرننگ صدیقی و وحید طلوعی، تهران: نشر نی.

فکوهی، ناصر (۱۳۸۵). پاره‌های انسان‌شناسی. تهران: نشر نی.

فکوهی، ناصر (۱۳۸۶). تاریخ اندیشه و نظریه‌های انسان‌شناسی. تهران: نشر نی.

محمدپور، احمد (۱۳۹۲). روش تحقیق کیفی، ضد روش ۲، مراحل و رویه‌های عملی در روش‌شناسی کیفی. تهران، انتشارات جامعه‌شناسان.

کوزر، لوئیس (۱۳۹۲). زندگی و اندیشه بزرگان جامعه‌شناسی. تهران: انتشارات علمی.

مرادی، سجاد (۱۳۹۳). تغییرات نسلی سبک زندگی روستایی: مطالعه ای میدانی در میان عشایر بختیاری. تهران: موسسه انسان‌شناسی و فرهنگ.

مرکز آمار ایران. نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۳۵، ۱۳۴۵، ۱۳۵۵، ۱۳۶۵.

حسین‌زاده، علی‌حسین؛ باقری، معصومه؛ ملتفت، حسین؛ بهمنی، سجاد و احمدی اوندی، ذوالفقار (۱۴۰۲). مطالعه مردمنگارانۀ تغییرات سبک زندگی در فرایند توسعه شهری ایزده (بررسی موردی: خوراک و پوشاک). فصلنامه علمی جامعه‌شناسی فرهنگ و هنر، ۵ (۴)، ۷۳-۹۱.

References

- Malinowski, B. (2014). *A Scientific Theory of Culture and Other Essays: [1944]*. Routledge.
- Tajuddin, F. N. (2018). Cultural and social identity in clothing matters “different cultures, different meanings”. *European Journal of Behavioral Sciences*, 1(4), 21-25.
- Sharlamanov, K., & Petreska, J. (2019). The conceptualization of lifestyle in sociological theory. *Sociol Rev*, 1, 25-42.
- Sobreira, L. B., Garavello, M. E. P. E., & Nardoto, G. B. (2018). Anthropology of food: An essay on food transition and transformations in Brazil. *Journal of Food, Nutrition and Population Health*, 2(1), 9.